Mircea Eliade

ÎN CURTE LA DIONIS

Pentru Lisette

—... S-o fi văzut acum vreo zece ani, continuă Hrisanti, s-o fi văzut prin 1920-22, când cânta la „Floarea-soarelui"! Nu, n-ai de unde s-o ştii. Era o cârciumă măruntă, tăinuită, pe strada Popa Soare, dar avea şi grădină, şi în fiecare vară venea să cânte acolo Leana. Aşa-i spuneam, şi aşa îi plăcea şi ei să-şi spună: Leana. Dar nu uita niciodată să adauge: „Nu mă cheamă aşa. Pentru păcatele mele am ajuns să cânt prin cârciumi, şi oamenii îmi spun Leana. Dar eu n-am fost făcută pentru asta." Şi poate, uneori, îți lua paharul, îl ducea la buze, şi uneori sorbea din el. Zic poate, pentru că nu făcea asta decât arareori, şi numai dacă îi plăcea de tine, dacă te vedea că eşti tânăr şi i se părea ei că eşti frumos sau melancolic şi visător. Doar ce-şi atingea buzele de pahar, dar nu era unul de la masa ei şi de la mesele vecine să n-o urmărească avid, sorbind-o din ochi, pentru că, cum să-ți spun? când atingea Leana paharul, toată fața i se lumina de un zâmbet nemaivăzut şi neînchipuit. Nu putea fi comparat cu nimic, nu semăna cu nimic — nici cu zâmbetul celor mai frumoase femei, nici cu al copiilor şi nici cu zâmbetul îngerilor. Da. Nu semăna cu nimic zâmbetul ei când îşi apropia paharul de buze, cu ochii în ochii băiatului. Şi zic într-adins „băiatului", pentru că nu cred că am văzut-o vreodată luând paharul vreunui tânăr trecut de douăzeci de ani. Pe-atunci, prin 1920-22, Leana părea că are vreo douăzeci şi cinci de ani, poate, chiar, un an, doi mai mult.

— Cam tot atât pare să aibă şi astă-seară, îl întrerupse Cladova.

— Da, nu prea s-a schimbat. Dar, în fond, zece ani, la vârsta asta, mai ales la o femeie ca ea, nu prea contează... În orice caz, reluă, după ce umplu paharele, cine n-a văzut-o atunci, n-a văzut-o. Nu i-a văzut adevăratul ei zâmbet, vreau să spun. Căci, altminteri, Leana zâmbeşte întruna, şi zâmbeşte în atâtea feluri — când tace, când te priveşte în ochi şi te ascultă, chiar când cântă cântecele ei cele mai triste... Dar începusem să-ți vorbesc de „Floarea-soarelui" pentru că, pe atunci, Leana cânta acompaniindu-se cu vioara. Da, cu o vioară, pe care o sprijinea într-un chip ciudat, aşa cum n-am văzut pe nimeni altcineva, o sprijinea când de sân, când de coapsă, când parcă ar fi ținut-o în aer, dar atunci se mulțumea să-şi tremure arcuşul pe ultimele coarde. De fapt, nici nu ştiu dacă era o vioară ca toate celelalte. Pe cât mă pricepeam eu, mi se părea că sunetele seamănă mai degrabă cu cele de violoncel. Şi totuşi era o vioară mică, dar parcă ar fi avut altfel de coarde, cu sunete joase, grave, melancolice. Şi mai ales asta a făcut-o repede celebră la „Floarea-soarelui" — melancolia ei, melancolia cântecelor ei. Nu ştiu de unde, nici de la cine le învățase, căci erau cântece vechi, mai de nimeni cunoscute. Dar nu era numai asta, numai faptul că ştia cântece şi balade atât de vetuste, şi melodii arhaice: le crea din nou, le cânta aşa cum trebuiau ele cântate ca să ne placă nouă, tinerii de pe-atunci, după război.

— Păcat, vorbi absent Cladova fără să-l privească. Păcat că a renunțat la vioară. Mi-ar fi plăcut s-o văd şi eu...

— Dar mai era şi altceva. Era farmecul ei, melancolia aceea atât de discretă, aproape neînţeleasă. Te întrebai: Leana asta, de unde o fi venit, din ce mediu? Nimeni nu ştia unde locuieşte, şi nici dacă are sau nu familie: nu ştia de ce dispărea aşa, pe neaşteptate, şi nu mai da pe la „Floarea-soarelui" cu săptămânile şi nici de ce se întorcea. Enache, patronul, ştia şi el tot atât de puţin ca şi noi. Sau, poate, pretindea numai că nu ştie. De câte ori îl întrebau unii şi alţii, repeta aceeaşi poveste: că s-a pomenit într-o bună zi cu ea, când el, Enache, tocmai se pregătea să aşeze mesele în grădină, căci seara se vestea caldă, şi Leana l-a rugat să-i dea voie să cânte,adăugând repede că nu cere nici un ban şi că nu va trece cu cheta pe la mese. „Am cu ce trăi, i-a spus. Dar dacă o să vă placă, să mă lăsaţi să vin aici, serile, căci aşa mi-a fost scris mie. Pentru păcatele mele, mi-a fost scris să cânt prin cârciumi."

— Pentru păcatele ei, repetă Cladova visător. Cine ştie ce-o fi vrut să spună prin asta...

— Aşa răspundea când o întrebam: că aşa i-a fost ei sortit, să cânte prin cârciumi.

— Fără bani...

— Spunea că are cu ce să trăiască... Şi câţi n-au încercat să-i facă curte, câţi fanţi de mahala, şi ofiţeri, şi negustori cu stare n-au încercat, în tot felul, s-o ademenească, şi uneori rămâneau mult timp după ce plecase şi ultimul client, aşteptând-o. Ştiau că nu doarme la „Floarea-soarelui". Îşi închipuiau că va trebui să se ducă acasă şi o aşteptau. Dar o aşteptau zadarnic. În noaptea aceea, ca şi cum ar fi presimţit, Leana plecase mai devreme, dispăruse fără ca nimeni să prindă de veste. Poate o aştepta vreo trăsură, pe una din străzile vecine, şi se făcea nevăzută. Căci nici unul din toţi cei care îşi puseseră ochii pe ea, şi care, uneori văzând că nu se reîntoarce în grădină, porniseră s-o caute pe străzi, nici unul nu izbutise vreodată să dea de ea, de Leana...

— Avea desigur pe cineva. Sau era îndrăgostită.

— Aşa spunea şi ea, când vreunul din noi îi mărturisea, poate mai mult în glumă, dar poate şi serios, că e îndrăgostit de ea. „Sunt de mult îndrăgostită, spunea. De când mă ştiu sunt îndrăgostită. De acelaşi", repeta ea râzând, dacă vreunul din noi îi punea vreo întrebare obraznică.

— Şi nu l-aţi văzut niciodată? îl întrerupse Cladova, devenit parcă dintr-o dată curios. Vreau să spun, nu venea şi el acolo, tânărul de care era îndrăgostită Leana, nu venea s-o asculte?... Sau poate era acolo, la „Floarea-soarelui", şi n-aţi ştiut să-l identificaţi...

— Nu era, reluă după o pauză Hrisanti, zâmbind. Nu era nici la „Floarea-soarelui", şi nici într-altă parte. Aşa cel puţin mărturisea Leana, şi cât ar părea de curios, o credeam. „Pentru păcatele mele, spunea, nu-l cunosc încă, deşi ştiu cine este şi-l iubesc. Îl iubesc de mult, şi nu mai pot iubi pe altul..." „Spune-ne măcar cum este, stăruia unul din noi. Spune-ne dacă e frumos sau sclipitor, şi cu ce daruri e înzestrat, ca să ştim şi noi şi să-l invidiem." „Nu l-am întâlnit încă, răspundea Leana. Nu ştiu cum arată. Dar când îl voi întâlni, am să vi-l aduc aici, să-l cunoaşteţi şi voi."

— Ciudat, spuse Cladova, întorcând capul spre zidul acoperit cu iederă şi zorele, care se prelungea, dincolo de boschete, până la bucătării. Foarte ciudat.

— Nu, nu vine încă, îl linişti Hrisanti. N-a trecut jumătate de ceas. Aici, la „Platani", am observat asta mai demult, revine întâia oară după treizeci de minute, iar a doua oară, după vreo cincisprezece. Nu ştiu dacă astea au fost condiţiile ei de la început, dar aşa face. Iancu, patronul, e mut, parcă ar fi ferecat. Despre Leana, despre identitatea ei, sau condiţiile contractului, şi toate celelalte, nu scoate o vorbă.

— Poate că nici aici nu ia nici un ban.

— S-ar putea şi asta. Căci şi aici face ca la „Floarea-soarelui": din când în când dispare, şi dacă grădina e plină până la ultimul loc, Iancu se dă de ceasul morții. Umblă din masă în masă, se scuză față de clienți şi improvizează şi el cum poate. Acum două săptămâni, când am mai fost pe-aici, adusese un taraf de lăutari. Probabil că L-a costat o avere...

— Probabil ca asta e explicația, îl întrerupse Cladova. Mă tot întrebam, după ce-am ascultat-o, cum se face că fata asta, Leana, nu e încă celebră. Acum înțeleg de ce: nu are continuitate, nu se ocupă de ea, de cariera ei, vreau să spun. A fost şi a rămas o amatoare... Dar din ce-o fi trăind? Cine o fi întreținând-o? Hrisanti zâmbi, încurcat, cu privirile pierdute în gol.

— Nu ştiu. Poate nu ştie nimeni. Ea o ține una şi bună: ca e îndrăgostită de acelaşi bărbat pe care-l iubea de la începutul începutului şi de care ne vorbea acum vreo zece ani, la „Floarea-soarelui". Dar, pretinde, încă nu L-a întâlnit, deşi acum tot a mai aflat ceva, pe care nu-l ştia la „Floarea-soarelui". Când am întâlnit-o, în iunie, şi s-a aşezat la masa noastră, şi m-a recunoscut — sau, poate, s-a prefăcut numai că mă recunoaşte, pentru că îi vorbisem de „Floarea-soarelui" — când am întrebat-o, mi-a spus că e poet şi-l cheamă Adrian.

— Adrian şi mai cum?

— Nu ştia. Sau poate n-a vrut să-mi spună. Mi-a spus doar că e îndrăgostită tot de el, de Adrian. Şi părea fericită că-l cheamă aşa, Adrian, şi că e poet... Adrian plăti şi coborî grăbit din maşină. In fața hotelului mai privi o dată ceasul, apoi îşi făcu loc într-una din uşile turnante. Pătrunzând în hali, clipi din ochi ca şi cum ar fi trebuit să se obişnuiască cu lumina artificială. Se îndreptă spre recepție grăbind pasul.

— Am o întâlnire la patru şi treizeci, spuse. Sunt puțin în întârziere. Taxiul. Şi nici măcar n-am scuza unui accident...

Se opri brusc şi zâmbi. Bătrânul din fața lui clătină încet din cap şi-i întoarse zâmbetul.

— Ce e mai curios... adăugă după un răstimp.

Continuând să zâmbească (dar parcă într-un fel mai secret, ca şi cum s-ar fi aşteptat la o surpriză), băgă mâna dreaptă în buzunar şi, cu mare atenție, începu să caute.

— Ce e mai curios, repetă, îmi scapă numele persoanei. Am, probabil, un lapsus. Dar să nu vă fie teamă, mi s-a mai întâmplat asta. Am, aş putea spune, perioade de amnezie parțială. Din fericire, destul de scurte...

— La patru şi treizeci? întrebă bătrânul cu oarecare interes.

— Exact. La patru şi treizeci. O voce clară distinsă: o auzeam pentru întâia oară, şi încă la telefon, unde adesea vocile sunt desfigurate, năclăite în materie. Cineva care exista în mod plenar, şi ştia asta, mi-am dat imediat seama. Îşi scoase portmoneul şi răsfoi câteva hârtiuțe. Alese una din ele şi o parcurse repede din ochi, ezită o clipă, apoi o mototoli între degete. Era gata s-o zvârle dar se răzgândi şi o băgă în buzunar.

— Nu e asta. Eram de altfel aproape sigur că nu l-am notat. De ce mi-aş fi dat osteneala să-l notez? Un nume simplu, manifest. Aş putea spune chiar fante, pentru că se arăta pe de-a-ntregul, nu ascundea nimic. De ce l-aş fi notat? N-am notat nici data, nici adresa. Şi totuşi uite că numele îmi scapă din minte. Baraj, adăugă zâmbind din nou. Lapsus.

Un grup se apropiase de birou, şi Adrian se dădu în lături, lăsându-i să vorbească cu bătrânul. Apoi întoarse capul şi făcu câțiva paşi, la întâmplare. De-abia acum hall-ul i se dezvăluia în toată vastitatea lui, luminat în chip misterios, parcă prin tavan şi volutele coloanelor, căci nu se vedeau, nicăieri, ferestre, iar lumina zilei, care

ar fi trebuit să se reverse prin cele două mari uşi turnante, părea depărtată şi palidă. Cât putea cuprinde cu ochii, se întindea un singur covor gros, roşu-aprins, a cărui dogoare era întreruptă doar de fotoliile şi măsuțele joase, în jurul cărora aşteptau, absenți, sau dormitau, bătrâni şi bătrâne de toate vârstele. La răstimpuri treceau şi femei tinere. Priveau doar înaintea lor, acolo unde, departe, zăreau oglinzile.

— Era totuşi un nume foarte simplu, transparent prin excelență fonic, şopti deodată Adrian, rostind rar şi bine articulat cuvintele. Ceva cam ca Theodar, Constantin, William...

Se apropie din nou de birou şi arătă condica pe care bătrânul tocmai o consultase.

— Nu aveți cumva pe un domn Constantin sau Theodor, sau poate William, mai ales William?

Bătrânul ridică ochii şi-l privi, fără surpriză, dar şi fără interes.

— A venit de mult? Adrian înălță din umeri.

— Ah, exclamă, asta nu ştiu! V-am spus, m-a impresionat vocea la telefon, când m-a rugat să vin să-l văd, azi după-amiază, la 4,30 şi mi-a dat adresa. Şi tot ce mi-a spus atunci m-a interesat în chip prodigios. Ca să vă dați seama: niciodată în viața mea n-am acceptat o întâlnire cu un necunoscut, vreau să spun, o întâlnire la telefon. Chiar dacă ar fi fost critic literar, sau ziarist eminent, sau director de revistă. Chiar dacă ar fi fost un mare editor. Cu femei necunoscute e altceva, e întotdeauna ceva neprevăzut.

Se opri şi zâmbi încurcat, dându-şi seama că o pereche tânără ajunsă poate mai demult în spatele lui, îl asculta.

— Vă rog, le spuse el, trăgându-se deoparte şi invitându-i să se apropie de birou.

Începu din nou să se caute în buzunare. Găsi foița pe care o mototolise cu puțin timp înainte, o desfăcu cu grijă, o întinse şi o frecă încet între palme, ca s-o netezească. Apoi o reciti cu neaşteptată curiozitate şi încântare. Fața i se lumină şi, înseninat, se rezemă de birou, hotărât să aştepte.

— Cred că e William, spuse îndată ce tânăra pereche se depărta, William, Williams, sau poate Theodor...

Bătrânul nu-şi mai ridică privirile. Doar clătină din cap.

— Nu e la noi, spuse. Avem pe doamna William, la anexă, dar e văduvă.

— Nu poate să fie ea, îl întrerupse Adrian. V-am spus, era o voce de bărbat, matură, inteligentă, curtenitoare. Şi tot ce mi-a vorbit, tot ce mi-a anunțat, mai ales că are să-mi vorbească, m-a interesat în cel mai mare grad. Ca să mă repet, este prima dată în viața mea când...

Bătrânul ridică brusc fruntea.

— Dar ce v-a spus? întrebă. În legătură cu ce?

— Lucruri de o excepțională importanță. Importante nu numai pentru noi, artiştii, scriitorii, sau, să spunem elita, intelighenția, ci pentru orice om viu şi întreg. Pentru orice om care vrea să rămână aşa cum s-a visat el întâi, preciza, luminându-se din nou la față.

— Afaceri? întrebă cellalt, coborând uşor glasul.

— Da. Adică, da şi nu. Mai mult mă anunța ce are să-mi comunice astăzi, la 4,30, şi s-a şi scuzat că nu poate el să vină să mă vadă, dar avea nu ştiu ce întâlnire de afaceri......

— De afaceri? repetă bătrânul, scăzând şi mai mult glasul.

— Adică, mai precis, nu s-a exprimat aşa, n-a spus „de afaceri", dar am înțeles din context că era reținut la o şedință de lucru, poate o şedință de comitet. Pentru că

lucrurile de care mi-a vorbit implică o organizaţie întreagă, comitete, manifeste, semnături...

Dar bătrânul nu-l mai asculta. Apucase receptorul, ceru un număr, apoi ridică uşor capul.

— E domnul Orlando, spuse. Adrian îl privi uşor dezamăgit.

— Parcă nu-i spunea aşa. Era un nume mai simplu: Constantin, Theodor, cam aşa ceva...

— E un domn, aici, începu bătrânul, apropiindu-şi mult receptorul de buze. Avea întâlnire la 4,30. Dar nu era sigur că... Bine. Perfect. Îl trimit. Atârnă receptorul şi ridică triumfător privirile.

— Eram sigur, şopti, parcă mai mult pentru sine. Vă aşteaptă, continuă cu o voce fermă. E chiar nerăbdător. Vă aşteaptă de un sfert de ceas. Domnul Orlando, etajul 11, camera 1029. Luaţi primul ascensor pe dreapta. Întinse braţul, dar inutil, căci în acea clipă un grup întreg se îndreptă compact în direcţia ascensorului. Adrian mulţumi şi grăbi pasul să-i ajungă din urmă. Aproape toţi vorbeau tare şi vorbeau laolaltă. În faţa lui se afla un domn purtând sub braţ un teanc enorm de reviste.

— Aş fi putut jura, îi spuse Adrian, că nu-l cheamă Orlando. Orice alt nume. Căci avea un nume simplu, direct...

Se simţi împins de la spate, şi atunci înainta şi el cu pas mai hotărât. Domnul cu teancul de reviste sub braţ îl privea cu simpatie şi deschise chiar gura, parcă ar fi vrut să-i spună ceva. Dar în clipa următoare Adrian se simţi îmbrâncit cu o neaşteptată forţă şi, înveselindu-se deodată, fără motiv, se trezi, strivit din toate părţile, în ascensor.

Cladova tresări şi întoarse brusc capul. Femeia tocmai se apropiase de uşă.

— Evident, ea este, Leana, şopti Hrisanti zâmbind misterios. N-am vrut să spun nimic, să văd dacă ţi-o mai aminteşti şi dacă o recunoşti. E drept, n-ai apucat s-o vezi de multe ori, pentru că s-a dat repede la fund. Şi, ca de obicei, nimeni n-a înţeles de ce.

— Marea pasiune, poate. Mai ştii? Nu s-a vorbit de ea, acum câţiva ani, că se îndrăgostise de doctorul Visarion? Se spunea că ies tot timpul împreună, că erau nedespărţiţi...Cu un gest scurt, Hrisanti îşi trase scaunul mai aproape de masă.

— Nu e nimic adevărat, spuse. Ştiu foarte bine asta. Şi o ştiu şi alţii. O ştie — şi o spune — chiar doctorul Visarion. Evident, nu înseamnă nimic că o spune şi el. Doctorul e un om discret. Dar n-aveai decât să te uiţi la el când erau împreună, şi înţelegeai. Doctorul, sărac, era îndrăgostit ca un adolescent, şi poate de aceea îi plăcea Leanei, că se purta ca un adolescent îndrăgostit pentru întâia oară, cast şi exaltat, şi puţin fantast, ca într-un roman englezesc. Oricine îi vedea împreună, la vreun restaurant, la teatru, chiar la el acasă, la recepţiile acelea spectaculare, oricine îi vedea înţelegea că între ei nu era nimic, şi nici nu fusese vreodată. Mai grav: ghicea că niciodată nu va fi nimic între ei. Şi faimoasa, mult lăudata stăpânire de sine a doctorului..., ei bine, şi îmi cer iertare că aş putea părea indiscret, dar ai să înţelegi de ce trebuie să spun asta, ei bine, sunt prieteni care ţi-ar putea povesti multe scene de deznădejde, când bietul om nu-şi mai putea stăpâni nici măcar lacrimile. Pentru că, toată lumea înţelesese asta, doctorul era îndrăgostit aşa cum nu fusese niciodată, şi trecuse acum de patruzeci de ani, avea tot ce-ar fi putut să aibă un bărbat atât de inteligent, şi de interesant ca el: glorie, şi avere, şi prestigiu, şi influenţă, avea tot. Dar, din nefericire pentru el, exista Adrian. Cineva, un necunoscut, despre care Leana afirma că e poet, deşi nu-l întâlnise încă. Dar se purta, şi faţă de doctor, şi faţă de

ceilalți, ca şi cum într-adevăr acest inaccesibil poet, Adrian, ar fi existat în carne şi oase...

— Şi poate că într-adevăr exista...

— Aşa se pare că ar fi crezut şi doctorul. Probabil că a pus s-o urmărească, fără ştirea ei, bineînțeles, să afle ce făcea, unde se ducea, pe cine vedea, dar până la urmă, s-a convins şi el că, oriunde ar fi existat acest Adrian, el nu se afla în Bucureşti. Evident, doctorul ştia — şi ştia asta de mult, de când se împrieteniseră — unde locuieşte Leana. Probabil că era unul din puținii care-i călcaseră în casă. Dar nici el n-a spus nimic... Şi, pentru mine, adăugă cu un alt glas, unul din lucrurile cele mai misterioase ale acestei poveşti e şi faptul că n-am aflat niciodată în ce fel de casă locuieşte Leana, dacă e o maghernință sau o vilă la Şosea, dacă e o mansardă sau o pensiune de familie, sau o căsuță de mahala, cu lămpi de gaz, şi podele vopsite în roşu, care scârțâie când intră cineva, dar scârțâie şi singure, nopțile, de umezeală, de plictiseală, de deznădejde sau Dumnezeu ştie de ce...

Întinse brusc brațul şi-şi umplu iar paharul, dar cu multă grijă, ca şi cum i-ar fi fost teamă că-i va tremura mâna.

—... Să nu ştiu nimic despre fata aceasta, de care, crede-mă, n-am fost niciodată îndrăgostit, dar care-mi plăcea, care, într-un anumit fel, mă fascinează, poate şi pentru că se leagă de ea amintirile adolescenței şi tinereții mele, să nu fi izbutit să aflu nimic de cincisprezece, şaisprezece ani de când o cunosc, să ştiu că nimeni n-a aflat nimic în afară de ce ne-a spus ea în prima noapte, când s-a oprit la masa noastră, la „Floarea-soarelui" — eram cu Calomfir şi cu un alt tânăr, pe care nu l-ai cunoscut, căci a dispărut şi el de vreo câțiva ani — şi atunci, în acea noapte, când am întâlnit-o eu, mi-a spus, mi-a spus mie, pentru că pe ceilalți îi cunoştea de mult, mi-a spus că n-o cheamă Leana şi că pentru păcatele ei a ajuns să cânte prin cârciumi... Cladova ridică din umeri, neîncrezător şi totuşi turburat.

— Şi cu toate acestea, spuse zâmbind, nu cântă întotdeauna. Şi dacă n-a cântat atâția ani, foarte probabil că o întreține doctorul, oricare ar fi fost legătura între ei...

— Nici de asta nu sunt atât de sigur, continuă Hrisanti. De când o ştiu, întotdeauna a spus că are din ce trăi... Dar de ce cântă atunci prin cârciumi şi grădini de mahala, fără să ia bani, de ce nu încearcă să se lanseze, cum se zice, într-un local cunoscut, la vreo grădină de vară mai selectă, nu înțeleg, şi nu înțelege nimeni. Dacă am fi aflat ceva despre familia ei, dacă am şti în ce fel de casă locuieşte, de pildă, dacă doarme într-o odaie a ei, în care să se răsfrângă ceva din personalitatea şi biografia ei, în care să existe, bunăoară, anumite tablouri, un anumit fel de cărți, sau mai ştiu eu ce, bunăoară vioara aceea cu care se acompania la „Floarea-soarelui". De unde o fi fost vioara aceea? din ce țară, din ce veac? Căci în nici un caz nu semăna cu viorile care puteau fi cumpărate la Bucureşti acum treizeci-patruzeci de ani... Şi câte altele n-am fi înțeles dacă am fi aflat ceva precis despre familia ei, despre copilăria ei. De ce-i plăcea să cânte, atunci, la „Floarea-soarelui", numai cântece care păreau a fi de pe vremea duducăi Ralu şi a lui Anton Pann? Cum le descoperise? Cine o învățase? Acum în urmă, ai văzut, numai arareori mai cântă asemenea romanțe vetuste. Şi cu toate acestea, repertoriul ei nu seamănă cu al nimănui. Iar când vreun cântec devenea cu adevărat popular, de-l auzeai în toate grădinile de vară, Leana refuza să-l mai cânte, deşi într-un anumit fel era cântecul ei, ea îl descoperise. Ai mai auzit-o cântând de-atunci, din prima seară când te-am dus la „Platani", ai mai auzit-o cântând „în curte la Dionis"? Şi totuşi ea îl lansase, în vara aceea. Nimeni nu ştie al cui e cântecul, cine l-a compus. Nu se ştie nici măcar dacă e cântec popular sau de origine lăutărească, sau e vreo romanță veche, readaptată de Leana. Şi aşa cum s-a întâmplat cu „în curte la Dionis", s-a petrecut şi cu altele...

Cladova îşi clătină cu îndârjire capul, ca şi cum ar fi vrut să se trezească.

— Şi cu toate acestea, trebuie să existe o explicaţie, începu cu o greu stăpânită iritare în glas. Vreau să spun, o explicaţie la toate aceste bizarerii şi mistere, sau pseudomistere. N-am avut norocul s-o cunosc, dar de câte ori am ascultat-o, mi-a lăsat impresia unui om perfect normal. O femeie tânără, frumoasă, echilibrată, trăind în lumea noastră, aici, pe pământ — cu toată melancolia ei, cu toată purtarea ei curioasă, neobişnuită, aproape stranie. Nu părea deloc exaltată, n-avea nimic nevrotic în ea... Deşi, adăugă după o pauză căzând pe gânduri, când, acum vreo doi ani, începuse să se îmbrace numai în negru, şi nu se mai farda deloc, de i se spunea, în glumă „văduva"...

— Ştiu, ştiu, îl întrerupse Hrisanti, dar nu era nimic nevrotic. Şi, ca să înţelegi toată povestea, trebuie să ştii că nici măcar n-a fost ideea ei. Doctorul a silit-o, da, pot spune foarte sincer: a silit-o sa se îmbrace în negru. Şi nici doctorul n-a făcut-o aşa din senin, sau din vreo dorinţă ascunsă de răzbunare. Ca să dezlege ce se numea pe-atunci, acum câţiva ani, în cercul intimilor lui Visarion „misterul Adrian" sau „complexul Poetului", doctorul a încercat o experienţă, a încercat-o ca să verifice ipoteza la care ajunsese. Anume, îşi închipuia că Leana cunoscuse şi iubise cu adevărat pe cineva, un tânăr poet, Adrian, şi acesta, foarte probabil, murise sau dispăruse, dispăruse pentru totdeauna din viaţa Leanei. Doctorul îşi închipuia că Leana suferise un şoc, un soi de traumatism, nimic grav, credea el — căci ajunsese acum s-o cunoască bine pe Leana şi se convinsese de normalitatea ei — dar, totuşi, traumatismul i-ar fi provocat o anumită amnezie. Leana pur şi simplu nu voia să recunoască pierderea lui Adrian, moartea lui în vreun accident, sau dispariţia lui, sau ce-o fi fost. Şi atunci, doctorul a încercat s-o convingă că numai negru îi sade bine. A vrut să vadă dacă Leana se teme de negru, de doliu. Şi i-a dăruit câteva superbe, somptuoase rochii de mătase neagră. Leana le-a purtat cu încântare, şi le-a purtat întruna, câtva timp, deşi până la urmă le modificase pe toate, le adaptase propriului ei gen de eleganţă... Cladova îl ascultase zâmbind, pe gânduri.

— Deci, asta a fost la Veuve, l'inconsolée...

— Şi la Veuve, şi Die traurige Witwe, şi Jalea îi stă bine Electrei, şi la Vedova...

Obrazul îi tremură o clipă, şi se îmbujora, ca şi cum ar fi fost gata să izbucnească în râs, dar parcă şi-ar fi adus brusc aminte de ceva, şi se mulţumi să zâmbească, ridicând din umeri. Apoi apucă sticla şi umplu amândouă paharele. Nu ar fi trebuit să intre mai mult de opt persoane, dar pătrunseră deja unsprezece, şi poate s-ar mai fi urcat şi alţii dacă uşile ascensorului nu s-ar fi închis pe neaşteptate. O femeie scânci uşor, câţiva izbucniră în râs, şi un bărbat gros, aproape pleşuv, deşi tânăr, începu să întrebe şi să apese repede pe diferite butoane: 8,10,11,14,15. Mai strigă o dată „15!", apoi întoarse capul spre uşă şi răsuflă adânc. La etajul 15 ultimii doi pasageri ieşiră. Adrian voi să-i urmeze, dar uşa se închise şi ascensorul îşi continuă urcuşul. Pe ecranul electric numerele se aprindeau şi se stingeau parcă tot mai repede: 16,17,18,19... Apoi ascensorul se opri, uşile se deschiseră şi Adrian se lipi de perete, să lase să intre pe eventualii pasageri. Dar în faţa ascensorului nu era nimeni. Coridorul părea destul de slab luminat şi Adrian şovăi câtva timp, nehotărât. Ieşi în ultima clipă, simţind uşile ascensorului închizându-se chiar în spatele lui.

Coridorul părea nesfârşit, aşa cum se întindea de o parte şi de alta, pierzându-se parcă foarte departe, în penumbră. Chiar în faţa ascensorului era o oglindă, prea mare pentru locul unde se afla, şi uşor înclinată. Adrian se privi câteva clipe cu o secretă satisfacţie, potrivindu-şi nodul cravatei. Apoi îşi apropie obrazul de luciul rece al oglinzii. Arăta, aşa cum îi spuneau toţi, ca de 30 de ani, cu 15 ani mai puţin decât

avea. Şi credea că ştie de ce: era înalt, zvelt, blond şi-şi păstrase părul aşa cum îl avusese în liceu: căzându-i rebel pe frunte. Frumos ca îngerul Morții, îi spusese cineva. Fără îndoială, o fată. Dar cine? Cine?

Îl trezi o uşă care se deschise undeva, destul de departe, pe coridor şi-şi desprinse repede capul de oglindă. Paşii aproape nu se auzeau, şi totuşi, fără să privească, Adrian ştiu că două femei se îndreaptă spre el. Băgă mâna în buzunar, scoase hârtiuța şi începu s-o învârtească între degete. Inutil să mai citească textul: îl ştia pe dinafară. Îl repetă încă o dată, încet, cu oarecare emfază, ca pe un început de poem. Una din femei se oprise în fața lui şi-i zâmbea.

— Căutați pe cineva? îl întrebă.

Avea o voce atât de blândă, de melodioasă, încât Adrian o privi câteva clipe fascinat, parcă nu i-ar fi înțeles întrebarea.

— Am o întâlnire, la 4,30, începu el brusc. Dar, cum îi spuneam şi venerabilului domn de la recepție, am probabil un lapsus. Pentru că, vedeți, deşi nu era Constantin, nici Theodor, şi nici William, Williams, bătrânul dumneavoastră tot l-a identificat. A vorbit cu el la telefon şi am înțeles că mă aşteaptă nerăbdător, că începuse chiar să-şi piardă răbdarea... Dar de ce nu mai spuneți ceva? întrebă. Femeia zâmbi din nou, de data aceasta cu un efort, parcă ar fi obosit deodată.

— V-a spus că e la etajul nostru? La 21?

— Suntem la 21? se miră Adrian. Ar fi trebuit să-mi dau seama de asta. Dar m-am învățat. Şi nu trebuie să-mi pierd firea. Ştiu că orice aş face e inutil. E ca un baraj. Numele domnului care mă aşteaptă, vreau să spun. Imposibil să mi-l reamintesc! Zadarnic L-a identificat la recepție, zadarnic mi-a spus numărul camerei. Au dispărut. Probabil că au dispărut în timp ce mă aflam în ascensor. Evident, n-au dispărut propriu-zis, ci s-au ascuns doar, s-au camuflat. Au ajuns irecognoscibile...

— Atunci nu poate să fie la 21, îl întrerupse femeia. Poate la anexă? se întoarse întrebătoare către tovarăşa ei.

Se întoarse şi Adrian şi o privi mai bine. Era înaltă, cu o față oarecare, fără vârstă, şi răsucea distrat între degete un inel cu chei. Era, ca şi cealaltă, îmbrăcată în cenuşiu, cu un mic şorț verde, care, la lumina palidă a coridorului, părea decolorat.

— Depinde, rosti în cele din urmă, foarte încet, parcă ar fi şoptit. La ce anexă?

— În orice caz, o întrerupse Adrian, nu e la cea cu văduva... I-am uitat numele, dar ştiu că e văduvă. Să-i spunem Văduva. Sau chiar la Vedova, cu majusculă şi încărcată de simbol, ca la Dante.

Femeia îi privi adânc, încruntându-se, apoi se depărta severă, fără să mai adauge un cuvânt.

— Ați jignit-o fără să vă dați seama, şopti cealaltă, este şi ea văduvă, adăugă, urmărind-o cu privirile. Şi cum e de origine italiană, unii îi spun La Vedova. Adrian o asculta fericit.

— Mai vorbiți, mai vorbiți! insistă el, văzând că femeia tăcuse şi-l privea cu acelaşi zâmbet obosit. Căci este pur şi simplu extraordinar.

— Ce să vă mai spun? Sunt şi eu italiancă. Am citit pe Dante, dar demult, demult. Sunt destui italieni pe aici. Uneori,vin şi ocupă un etaj întreg. Dar nu la 21. Aproape nimeni nu mai vine la 21. A tot încercat direcția... Dar vă rog să nu mai spuneți la nimeni... Pe mine mă cheamă Sylvia, continuă după o scurtă pauză. Am fost şi eu cineva în viața mea. Am fost călugăriță. Uite c-a venit ascensorul, adăugă. Întrebați jos, la recepție, are să vă dea toate informațiile...

Continua să zâmbească, tot atât de obosit, când uşile ascensorului s-au închis pe neaşteptate. Adrian se întoarse către tânărul care-l privea distrat, poate fără să-l vadă, fredonând foarte încet o romanță.

— Dacă sunteţi şi dumneavoastră italian, începu, felicitările mele. Sunteţi un neam extraordinar. Şi apoi, aţi avut pe Dante. Îl cunoştea şi compatrioata dumneavoastră, cu care m-am întreţinut o clipă la etajul 21. Evident, a fost călugăriţă, a avut o altă educaţie. Şi păcat că n-aţi avut timp s-o priviţi pe îndelete — o rară, nobilă frumuseţe bolnavă — şi, mai ales, păcat că nu i-aţi auzit vocea, n-aţi auzit rostit: Sylvia, Dante, la Vedova...

Tânărul încetase să fredoneze şi-l asculta clipind des din ochi, parcă ar fi încercat să se trezească. Adrian se apropie şi-i puse familiar mâna pe umăr.

— Deşi mă întreb dacă a înţeles toată semnificaţia secretă, şi evident polemică, a expresiei danteşti la Vedova. Ştiţi, în limbajul lui secret, poate împrumutat de la Fedeli d'amore, Dante se referea la Biserica romano-catolică. Biserica lui Petru, lăsa el să se înţeleagă, rămăsese „văduvă"... Ascensorul se opri şi Adrian se retrase ca să facă loc nou-veniţilor, două doamne şi o foarte tânără fată, şi doi bărbaţi, aproape bătrâni, dar încercând zgomotos să-şi ascundă vârsta.

— Coborâm? întrebă Adrian pe unul din ei, cu oarecare mirare.

— Aşa s-ar spune. Voiaţi să urcaţi?

— Ah, făcu Adrian ridicând din umeri, asta e greu de spus. Cine ar îndrăzni, întrebat dacă vrea să urce, cine ar îndrăzni să răspundă: Nu? Una din doamne izbucni în râs şi-l privi cu o subtilă cordialitate.

— Asta înseamnă că n-aţi aflat de legendă, i se adresă ea. Ori spui „jos", ori spui „sus"...

— Ori urcăm, ori coborâm, o întrerupse jovial vecinul ei, e acelaşi lucru...

— Pentru că ascensorul rămâne acelaşi, continuă doamna, corect şi totuşi detaşat, parcă ar fi fost un joc de societate. Numai direcţia variază... Adrian zâmbea fericit.

— Admirabil! exclamă. Admirabil! Dar nu văd de ce-i spuneţi legendă. Ascensorul se oprise, uşile se deschiseră lin, dar nimeni nu urcă, nici nu coborî.

— Nu e legendă, interveni cealaltă doamnă, e autentică. S-au scris şi articole, unele cu fotografii. Dacă vă interesează, le puteţi cere la direcţie. De-abia atunci Adrian îşi dădu seama că are gene enorme, artificiale. Îi văzuse, la început, numai ochii: erau verzi, adânci, lăsându-i impresia că i-a mai văzut odată, de foarte aproape, dar când? Când?

— Întrebaţi de pictor, continuă doamna uşor intimidată. Artistul laureat al hotelului, i s-a spus mai târziu, evident în glumă...

— Sau, şi mai bine, o întrerupse tovarăşa ei, căutaţi vitrina de lângă Sala catalană, vitrina în care s-au păstrat lucruri de-ale lui — caiete cu schiţe, obiecte de artă, măşti, toate de el...

Adrian le privise pe rând pe amândouă, şi faţa i se lumină de un mare zâmbet.

— Nu ştiu despre cine vorbiţi, dar sunt sigur că mi se fac semne. Le simt, le presimt. Aşa începe întotdeauna miraculosul proces de anamnesis: mă întâlnesc cu cineva, cunoscut sau necunoscut, nu pot să-mi dau seama, dar uneori de la primele cuvinte pe care mi le adresează simt că mi se fac semne... Uşile ascensorului se deschiseră din nou şi Adrian ieşi pe coridor ca să facă loc tinerei fete. Două perechi aşteptau.

— Îndrăzniţi! îndrăzniţi! strigă unul din domni. Avem loc! Dar nu îndrăzni decât prima pereche.

— Intraţi, îi îndemnă zâmbind Adrian. Mai e loc!

În acea clipă uşile ascensorului se închiseră şi perechea rămasă pe coridor izbucni în râs.

— Este a treia oară când mi se întâmplă acelaşi lucru! exclamă tânărul. Imposibil să coborâm împreună, cel puţin în hotelul acesta.

— Îmi pare rău, făcu Adrian, fără să mai încerce să-şi ascundă dezamăgirea. Una din doamne începuse să ne povestească o foarte interesantă legendă cu un artist laureat... Poate că dacă aţi încerca la celălalt ascensor, adăugă, căutându-l cu privirile.

— E mai simplu pe scări, îl sfătui tânărul. Asta o să facem şi noi, de altfel. Nu sunt decât cinci etaje.

Luă braţul tovarăşei şi porni repede pe coridor. De-abia atunci Adrian îşi dădu seama că tânăra fată care, în ascensor, îl ascultase fermecată, rămăsese lângă el, parcă l-ar fi aşteptat.

— Îmi pare realmente rău, îi spuse, după ce o privi cu un zâmbet întristat. A fost adineaori, în ascensor, a fost o clipă, o singură clipă, când am ştiut că mi se fac semne. Eram aproape sigur că o să-mi reamintesc deodată numele şi eram gata să mă uit la ceas, să văd cu cât am întârziat... Şi apoi, nu ştiu ce s-a întâmplat, dar s-a întâmplat ceva şi am pierdut momentul...

Tăcu şi, fără voia lui, oftă.

— Locuiţi în hotel? îl întrebă fata, îmbujorându-se.

— Oh, nu, am venit aici pentru o întâlnire. Aveam o întâlnire la patru treizeci. Dar mi-e absolut imposibil să-mi amintesc numele. Mi-a telefonat acum câteva zile. O voce extraordinară, care m-a cucerit. Şi m-a cucerit mai ales mesajul. Aveam foarte limpede impresia că am fost chemat ca să mi se încredinţeze un mesaj de o extraordinară importanţă. Şi ţin să precizez, important nu numai pentru mine; deşi, fără falsă modestie, aş putea adăuga...

Se opri şi, poate fără să-şi dea seama, apucă mâna fetei şi i-o strânse, scuturându-i-o cu o bruscă fervoare.

— Ah, domnişoară! exclamă. Nici nu îndrăznesc să mă uit la ceas! sosisem deja cu întârziere, şi nu din vina mea, ci din vina şoferului. E o poveste întreagă, pe care prefer să nu mi-o reamintesc, în măsura în care mi-aş putea-o reaminti. Pentru că mi-am dat mai demult seama de asta un lapsus aduce pe cellalt, amnezia devine progresivă, şi dacă acel misterios proces de anamnesis nu intervine la timp, nici nu îndrăznesc să-mi imaginez ce s-ar putea întâmpla...

— Ar trebui să întrebaţi la direcţie, vorbi fata. Vreau să spun să întrebaţi de artist...

— Dar ce legătură ar fi putut avea el, artistul laureat, cu ascensorul? o întrerupse Adrian cu un început de exasperare în glas.

— Doamna spunea că ascensorul rămâne acelaşi, şi numai direcţia variază... Adrian o privi lung, pe gânduri.

— E adevărat, aşa a spus, îmi aduc foarte bine aminte. În cazul acesta, adăugă melancolic, mă întreb de ce-mi făcusem iluzii... Deşi. Deşi... Strânse încă o dată mâna fetei, de data aceasta camaradereşte, şi apoi porni cu pas repede în direcţia în care văzuse dispărând tânăra pereche.

— ... E ca basmul cu Cocoşul roşu, reluă Hrisanti după ce închise patefonul. Când credeam toţi că se hotărâse, cu adevărat, să-şi vadă de cariera ei, se dă din nou la fund. Dispare. Şi, evident, când, după un an, doi, se răspândeşte zvonul că a reapărut, trebuie să te duci, ca s-o asculţi, la cine ştie ce cârciumă de mahala sau la o grădină de vară din marginea oraşului. Aşa a fost, vă amintiţi, acum vreo doi ani, când se spunea că e la „Albatros", iar ea, Leana, cânta într-o grădină din Grant, „La trei ochi sub plapumă". S-ar zice că nu vrea, cu nici un chip, să se lanseze, că-i place s-o ia întotdeauna de la început. Să fie cumva nostalgia debutului ei de acum aproape douăzeci de ani? Sau crede că numai într-o asemenea grădină de vară, undeva, pe la

marginile oraşului, îl va regăsi pe el, pe ursitul ei, poetul, pe Adrian? Sau să fie pur şi simplu timiditate, indiferenţă, sau poate, chiar un început de neurastenie?
— În orice caz, îl întrerupse Cladova, nu s-a schimbat prea mult. De când am văzut-o întâia oară, parcă ar fi rămas aceeaşi...

— Cred că te înşeli. În ultimii ani s-a schimbat destul de mult. Nu pot spune că a îmbătrânit, dar nu mai e Leana de prin 1930 sau 1935. Nu vă mai vorbesc de cum era prin 1920-21, la „Floarea-soarelui", când se oprea pe la mese şi uneori sorbea din paharul vreunui tinerel. Pe Leana de-atunci n-aţi apucat-o nici unul din voi. Dar amintiţi-vă cum era în 1930, când s-a auzit prima oară de numele ei, după ce debutase la „Platani". Şi atunci trecea pe la mese, şi sta de vorbă cu cei care i se păreau ei interesanţi şi numai cu ei, dar foarte rar mai lua paharul cuiva, şi cine nu i-a văzut acel zâmbet, n-o cunoaşte pe Leana. Dar atunci, la „Platani", spunea că e îndrăgostită de Adrian, că nu-l întâlnise încă, deşi ştia că e poet, iar câtiva ani în urmă, la „Dorul Ancuţii" şi la „Scrîn-ciob", spunea că-l caută, şi se putea înţelege, aşa cum am înţeles eu, că între timp întâlnise pe acest fabulos poet, pe Adrian (dar când? când? şi unde?). Dar mai e ceva: felul ei de a fi şi de a cânta. Evident, stilul i-a rămas aproape acelaşi: dar, pe nesimţite, şi-a schimbat repertoriul: în ultima vară cânta mai mult melodii adaptate de ea pe versuri de poeţi contemporani. Şi apoi, amintiţi-vă cum era la „Platani", amintiţi-vă melodia ei de-atunci, care, într-un anumit fel, prelungea melancolia care ne fermecase pe toţi, cu zece ani mai înainte, la „Floarea-soarelui". Acum în urmă răzbate parcă din toată fiinţa ei o infinită tristeţe, o tristeţe care ar părea tragică, peste putinţă de suportat, şi cu totul nelalocul ei, într-o grădină de vară, dacă n-ar fi atât de discretă, de „împăcată", încât sunt sigur că majoritatea publicului nici nu o remarcă...

— Nu, nu, nu! îl întrerupse Cladova, ridicându-se brusc din fotoliu şi începând să se plimbe cu paşi grei, hotărâţi. Te înşeli! Mitologizezi, ca să folosesc una din expresiile dumitale favorite. Şi mitologizezi într-o direcţie cu totul greşită. Pentru că, recunosc, în cazul Leanei se poate vorbi de mitologie, dar nu în sensul în care te-ai aventurat dumneata, într-adevăr, a existat un fel de mitologie a Leanei, acum câţiva ani, prin 1936-37, când se lansaseră primele discuri: „În curte la Dionis" şi celelalte pe care le-am ascultat astă-seară. Zic mitologie, pentru că circulau fel de fel de zvonuri pe seama ei — că era protejată de cutare ministru, că era marea pasiune a unui foarte distins ambasador, şi rechemarea lui neaşteptată n-a făcut decât să confirme acest zvon, că era invitată să cânte la Palat...

— E adevărat că a fost la Palat, îl întrerupse Hrisanti, dar trebuie să cunoşti întreaga poveste.

Cladova se oprise brusc în mijlocul odăii şi ridică braţul.

— Dă-mi voie, te rog, că am să mă explic. Exista, zic, o mitologie a Leanei, din care fiecare accepta ce-i plăcea, sau ce-i convenea. Dar mitologia aceasta se întemeia pe câteva date reale, abil, chiar fabulos elaborate de acel grup de scriitori şi artişti care se entuziasmaseră de Leana şi începuseră să vorbească despre ea prin cenacluri, să scrie prin reviste şi gazete...

— Asta a fost ideea lui Mavrogheni, interveni Bărăgan. El a descoperit-o. De la el au început toate, de la Mavrogheni.

Hrisanti întoarse surprins capul şi-l privi lung, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă, apoi zâmbi şi ridică din umeri.

— Cred că vă înşelaţi amândoi, spuse, dar, în sfârşit...

— Ce vreau să spun, continuă Cladova, este că Leana nu s-a schimbat în sensul în care vorbeai dumneata adineaori. Nu o cunosc decât de vreo zece ani, dar nu cred că se poate vorbi de tristeţe, de o tristeţe tragică. E pur şi simplu o chestiune de

stil. A izbutit, adică, să-şi controleze comportamentul, să-l transfigureze în expresie artistică. Nu mi se pare deloc tristă, nici tragică. Îşi domină însă melancolia, şi melancolia ei este într-adevăr reală, autentică, face parte din ființa ei, poate din destinul ei. În ceea ce priveşte legenda cu poetul invizibil, Adrian, nu e decât o foarte frumoasă, şi destul de abilă, legendă. Că acest poet există sau nu, că L-a aşteptat mult până să-l cunoască, iar acum îl caută pentru că, interpretează unii, ar fi dispărut foarte repede după ce l-a găsit, nu putem şti, şi poate nici nu e atât de interesant de ştiut. Ce se va întâmpla în ziua când vom afla ce este adevărat din toată povestea asta, la care Leana se referă de atâția ani, dar pe care nu o povesteşte niciodată? Ce se va întâmpla, zic? Nimic decisiv. Leana e interesantă în ea însăşi, în felul ei de a interpreta, şi e interesantă ca om: o femeie încă tânără, care se decide să trăiască o anumită existență, şi nu se lasă antrenată în facilitate şi promiscuitate, nici nu se lasă cumpărată de milionari sau oameni politici, şi face asta conştientă fiind de toate riscurile pe care şi le asumă. Vă mărturisesc că o admir. A izbutit să-şi păstreze independența, să cânte când şi unde îi place ei, cu riscul de a fi azi cea mai răsfățată vedetă a Capitalei, şi mâine pe jumătate uitată. Cum ar fi fost, desigur, dacă n-ar fi existat discurile. Şi, de asemenea, înțeleg foarte bine discreția ei aproape sălbatică, înțeleg de ce foarte puțini îi cunosc adresa şi poate nimeni nu-i cunoaşte familia, nici biografia... Dar anumite lucruri tot se cunosc, adăugă, întorcându-se către Hrisanti, şi ce se cunoaşte e de-ajuns ca să infirme mitologia pe care o construiai adineaori. Nu e adevărat, de pildă, că e cu totul insensibilă la onoruri şi adulații. A acceptat, bunăoară, să cânte la Palat. Te rog, lasă-mă să termin, spuse înălțând brațul. Nu mai am mult. Şi nu e adevărat că nu trăieşte decât cu gândul la enigmaticul, insesizabilul poet Adrian. Dovadă legăturile care i se cunosc.

— Ce legături? întrebă Hrisanti.

— Să-ți amintesc numai pe cea importantă: doctorul Visarion. Că a fost o legătură, iar nu doar amiciție, cum ştiu că-ți place dumitale să crezi, o dovedeşte şi faptul că s-au despărțit. Mai precis: nu se mai văd deloc. Şi doctorul are grijă să nu frecventeze acele cercuri în care ştie că ar risca s-o întâlnească pe Leana. Hrisanti ascultase ultimele cuvinte cu sticla de cognac în mână. O aşeză grăbit pe masă, alături de paharul gol, şi se îndreptă spre canapea.

— Îmi pare rău, spuse, dar eşti greşit informat. Prietenia cu doctorul şi despărțirea atât de radicală care a urmat dovedesc tocmai contrariul: dovedesc că niciodată n-a existat nimic între ei. Se întâmplă că cunosc chiar de la sursă cauza despărțirii. În aparență, e foarte simplă; în fond, aşa cum poate era de aşteptat de la o ființă ca Leana, pare de neînțeles. Pentru că lucrurile s-au petrecut aşa: trebuia să se întâlnească odată, nu ştiu dacă la o expoziție sau în altă parte, şi Leana, după ce l-a aşteptat vreo jumătate de ceas, a plecat. Puțin timp după aceea, doctorul suna la ea, cu un braț de liliac alb. Leana i-a deschis, dar a rămas în prag. „Te rog să nu te superi, i-ar fi spus, nu vreau să te superi, căci nu s-a schimbat nimic între noi. Îți voi rămâne până la sfârşitul vieții aceeaşi bună prietenă. Dar nu ne mai putem întâlni. Mi-e peste putință sa-ți explic de ce. Dar dacă e adevărat că ții la mine, te rog nu insista. Ar trebui atunci să dispar, să plec cu adevărat, şi pentru totdeauna. Şi mi-ar părea rău, pentru că îmi place oraşul acesta, îmi place să trăiesc în Bucureşti..."

— Nu ştiu cât era de sinceră, îl întrerupse Bărăgan, dar până la urmă, tot a plecat. De aproape doi ani nu se mai ştie nimic despre ea, parcă ar fi intrat în pământ. Sau poate şi-a spus că azi, mâine dă şi peste noi războiul, şi s-a pus la adăpost...

— Da, reluă Hrisanti, dar asta s-a întâmplat acum, de curând, de vreun an şi jumătate. Şi despărțirea de doctor a avut loc acum vreo patru ani. În orice caz, cauza reală a despărțirii n-o ştie şi nici măcar n-o bănuieşte nimeni. Leana continua să

vorbească de doctor ca de „cel mai bun prieten al ei", dar adăuga întotdeauna că se hotărâseră amândoi să nu se mai vadă. Ce este mai curios, doctorul a crezut la început că un asemenea incident ar putea contribui la soluționarea „complexului Adrian". Își spunea, probabil, că în trecutul Leanei există un traumatism provocat de o aşteptare. Şi acum i se părea că are un element concret, de la care poate porni... Şi, cine ştie, adăugă Hrisanti după o pauză, poate, până la urmă, ar fi izbutit să afle ceva dacă nu s-ar fi întâmplat un lucru la care nu se aştepta nimeni. Într-o bună zi, şase, şapte luni după ce n-o mai văzuse, doctorul s-a trezit, cum se spune, detaşat de Leana, completamente detaşat. În fond, nu fac o indiscreție, pentru că toate acestea s-au cam aflat. Socotind că traumatismul „aşteptării" se leagă de originea „complexului Adrian", doctorul se hotărâse să caute pe toți cei care o cunoscuseră pe Leana la „Floarea-soarelui". El, evident, nu avea timp pentru asta. Îmi închipui că a însărcinat pe vreun intim, şi acesta, foarte probabil, s-a adresat vreunei agenții specializate în asemenea cercetări. În orice caz, ştiu de la Calomfir, pe care l-am întâlnit scurtă vreme după aceea, că fusese şi el „contactat" şi că, până la urmă, detectivul care fusese însărcinat cu ancheta descoperise că există cineva, în acel cartier al străzii Popa Soare, care cunoştea povestea Leanei de la începutul începutului. Omul era destul de bătrân, dar avea o memorie extraordinară şi-i plăcea să povestească. Fusese pe vremuri institutor sau cam aşa ceva, şi se spunea că, după ce-o ascultase pe Leana la „Floarea-soarelui", venea acolo în fiecare seară, şi, fiind om în vârstă, Leana se împrietenise cu el şi-i povestise multe. Dar când detectivul L-a rugat să-i spună ce-şi mai aduce aminte de Leana, omul s-a codit. Își închipuia, poate, că e vorba de o anchetă judiciară şi îi era teamă că va fi implicat în cine ştie ce proces. Până la urmă, detectivul i-a mărturisit de ce e vorba şi bătrânul a acceptat. Dar, a stăruit, va povesti tot ce ştie lui Visarion, şi numai dacă doctorul îi va făgădui că tot ce-i va spune va rămâne între ei. Evident, chiar în seara aceea, detectivul, sau cine o fi fost omul care fusese însărcinat cu ancheta, s-a prezentat doctorului să-i aducă marea veste. Doctorul i-a mulțumit, L-a răsplătit împărăteşte, dar a mărturisit că nu-l mai interesează complexele sau traumatismele Leanei. Probabil că a folosit altă formulă; o fi spus, poate, că acum îşi dă seama de riscurile pe care le comportă pentru Leana o reîntoarcere în trecut, sau cam aşa ceva.

Cladova se ridică brusc, parcă înveselit deodată.

— E ca într-un roman de aventuri, spuse, şi mă îndoiesc că lucrurile s-au întâmplat aşa, dar mi-a făcut plăcere să te ascult. Aveam impresia că trăiesc într-o altă epocă.

— E foarte adevărat, reluă Hrisanti. Toate acestea s-au întâmplat într-o altă epocă. Şi într-un anumit sens mi se pare firesc că Leana a dispărut dintre noi acum un an, un an şi jumătate, în preajma războiului.

— Ți-e teamă că nu s-ar fi putut adapta împrejurărilor? întrebă Cladova cu o falsă mirare, ca şi cum s-ar fi silit să nu pară sarcastic. Te asigur că te înşeli. Leana e o femeie originală şi o mare artistă, dar ştie să facă deosebire între fantezie şi autenticitate... şi sinucidere. Dovadă, cum spuneam adineaori, că a acceptat să cânte la Palat...

— Dar când a acceptat să cânte? izbucni Hrisanti. Şi în ce condiții? A acceptat numai pentru că stăruiseră prietenii ei, grupul acela de scriitori şi artişti care se întâlneau la Mavrogheni, şi după succesul primei seri de conferințe şi şezători literare, aveau planuri mari, voiau să organizeze expoziții, să scoată o revistă. Şi, evident, când Mavrogheni a fost invitat de generalul Drăghici să repete una din acele faimoase şezători literare la Palat, nu putea renunța în nici un chip la Leana. Fără cântecele Leanei, şezătoarea ar fi fost ce sunt de obicei şezătorule literare. Multă vreme, Leana

nici n-a vrut să audă, dar au înduplecat-o ei. Îşi spuneau, pe bună dreptate, că sub protecţia Palatului îşi vor putea realiza toate proiectele, şi aveau proiecte grandioase...

— Fără îndoială că s-au înşelat, interveni Bărăgan, pentru că n-au realizat nimic. Sau, poate, adăugă zâmbind, poate spectacolul lor n-a prea făcut impresie la Palat.

— Dimpotrivă, a făcut o impresie extraordinară, apuse Cladova. De asta sunt foarte sigur, am auzit-o din multe părţi.

— Dar nici revista n-a apărut, continuă Bărăgan, şi nici de cenaclul Mavrogheni nu se mai vorbeşte nimic de multă vreme. Vreau să spun, mult râvnita protecţie a Palatului n-a dat nici un rezultat.

Hrisanti îi ascultase pe amândoi cu un zâmbet misterios. Apucă sticla şi-şi umplu încet, cu multă grijă, paharul.

— Asta e altă poveste, spuse Cladova.

— Este totuşi vorba de aceeaşi poveste, reluă Hrisanti fără să încerce să-şi ascundă satisfacţia. Pentru că, într-adevăr, şezătoarea, sau cum vreţi să-i spuneţi, a avut mult succes. Datorită, evident, în primul rând Leanei, care a fost nevoită să cânte nu cele trei, patru cântece care erau în program, ci zece, douăsprezece. Şi acest succes al Leanei i-a dat, cum se spune, idei lui Drăghici. Anume, Drăghici i-a cerut lui Mavrogheni să caute artişti, cântăreţi, dansatori de la Operă şi de la reviste şi să organizeze un fel de serată la Palat: bunăoară, spunea, o serie de scene şi tablouri pe o temă romantică sau exotică, ceva în sensul Povestirilor lui Hoffmann sau Sheherezadei sau Balului mascat, dar într-un gen deosebit, nu prea ştia nici el să spună ce înţelegea prin „gen deosebit", dar stăruia ca rolul principal să-l joace Leana. Şi, cum era de aşteptat — dar asta n-a aflat-o lumea —, Leana a refuzat. Le-a spus că nu poate cânta decât ce ştie şi aşa cum ştie ea. Că în nici un caz nu acceptă să se costumeze, nici să poarte mască, pentru că ea nu e artistă de operă, ea nu poate să facă decât ce-a apucat: să cânte prin cârciumi.

— Şi probabil că a mai adăugat ceva, îl întrerupse Bărăgan cu o prefăcută naivitate. Le-a mai spus că n-o cheamă Leana, dar că aşa a fost ea blestemată, să cânte prin cârciumi...

Hrisanti întoarse brusc capul şi-l privi cu mirare.

— Dar de unde ştii de asta? îl întrebă. Asta le spunea Leana la „Floarea-soarelui", acum aproape douăzeci de ani.

—Toată lumea le ştie, continuă Bărăgan zâmbind. Şi mulţi pretind că au auzit-o şi ei, cu urechile lor.

— În orice caz, reluă Hrisanti, de data aceasta Leana nu s-a mai lăsat înduplecată. Şi curând după aceea s-a dat la fund. A dispărut.

— S-a pus la adăpost, repetă Bărăgan cu melancolie. A ghicit ce ne-aşteaptă. Hrisanti ridică din umeri şi se aşeză pe fotoliu.

— Nu ştiu, spuse. S-ar putea să ne pomenim într-o bună zi cu ea, în cine ştie ce cârciumă necunoscută. Dar dacă nu reapare într-un an, doi îi va fi foarte greu. S-au schimbat oamenii, s-au schimbat şi gusturile. Va trebui s-o ia iarăşi de la început. Dar va mai putea ajunge atât de sus cât ajunsese ultima oară? După părerea mea, a trecut de patruzeci şi cinci, şi poate se apropie de cincizeci. Va mai putea începe încă o dată la cincizeci de ani?

— O femeie ca ea poate începe oricând, spuse Cladova.

— Nu, nu-ţi vorbeam de Leana ca femeie, continuă Hrisanti cu o neaşteptată oboseală în glas. Mă gândeam la ea ca artistă. Rămase o clipă pe gânduri, cu paharul la buze, parcă nu s-ar fi putut hotărî să soarbă.

— Poate mă înşel, adăugă absent. Poate voiam să spun altceva... Începu să soarbă, pe gânduri. Când ajunse în hall, clipi, ca să-şi obişnuiască ochii cu lumina, apoi se apropie de un piccolo şi-l întrebă de Sala catalană. Nu era departe; trebuia să ocolească rotonda cu oglinzi, către care păreau că se îndreaptă toate femeile, şi să traverseze apoi coridorul care conducea la anexă. Adrian porni, cu pasul repede, dar, trecând pe lângă scaunele ispititor aranjate în jurul unei măsuţe, se răzgândi şi se lăsă să cadă într-unul din fotolii. Răsuflă adânc, parcă cuprins deodată de o blândă oboseală, apoi închise ochii. Dar lumina aceea artificială, deşi nu părea puternică, pătrundea şi prin pleoape, silindu-l să rămână treaz, şi după câteva clipe deschise ochii. În fotoliu din faţa lui, un bătrân îi zâmbea. Nu-l văzuse venind, şi Adrian privi mirat în jurul lui.

— Ceilalţi au plecat la bar, spuse bătrânul, continuând să zâmbească. Eu mai aştept.
Şi-i arătă ţigara de foi, de-abia începută.

— Mă duceam spre Sala catalană, începu Adrian, pregătindu-se să se ridice. Dar acum mă întreb dacă mai merită osteneala. Deşi... Se întrerupse şi se aşeză din nou în fotoliu. Apoi îşi privi concentrat tovarăşul, ca şi cum ar fi încercat să-l recunoască.

— Deşi, continuă, când adineaori, în ascensor, am auzit pentru întâia oară de pictor, de artistul laureat, am simţit cum mi se fac semne. Semne, repetă el, subliniind cuvântul, şi, vă asigur, nu mă înşel niciodată: le simt şi le presimt de departe, deşi nu le înţeleg numaidecât, vreau să spun, nu le descifrez pe loc mesajul. Pentru că, domnul meu, continuă însufleţindu-se deodată, vă mărturisesc că mă aflu într-o situaţie cu totul singulară: ştiu că mă aşteaptă aici cineva, aici, într-una din sutele de camere ale acestui hotel, mă aşteaptă cineva, necunoscut, cu care am vorbit sumar la telefon, care mi-a fixat întâlnirea astăzi, la 4,30, şi al cărui nume nu mi-l pot reaminti. Ştiu doar că este un nume care nu ascunde nimic... Se opri tot atât de brusc şi căzu pe gânduri.

— Sala catalană? întrebă bătrânul. Cred că am văzut-o şi eu. Nu poate să fie departe, adăugă, îndreptându-şi privirile către oglinzi.

— Ştiu unde e, reluă Adrian. Şi mi s-a vorbit şi de o vitrină în care sunt expuse diferite obiecte ale pictorului laureat. Mă veţi întreba de ce mă interesează pe mine, poet, obiectele unui pictor. E greu să vă explic, pentru că, deocamdată, simpatia aceasta constituie şi pentru mine o taină, un mister. Dar am simţit că mi se fac semne, şi am simţit asta în ascensor, când o frumoasă doamnă mi-a vorbit de pictor, de certitudinea lui — dar poate că e mai mult decât o certitudine, poate că e o legendă — în sfârşit, de proverbiala lui butadă că într-un ascensor, ori urci, ori cobori, e acelaşi lucru, căci numai direcţia variază. Dar asta, evident, nu este adevărat, sau, cel puţin, nu este adevărat sub forma care mi-a fost transmisă mie. E drept, şi Heraclit a spus ceva în acelaşi sens, dar... Se întrerupse din nou şi zâmbi amar, urmărind cu ochii un rotocol de fum înălţându-se molatic deasupra lor.

— Ce e teribil în amnezia unui poet, reluă după o lungă tăcere, este faptul că, pe măsură ce memoria personală dispare, o altă memorie, i-aş spune culturală, răzbeşte din adâncuri, şi dacă un miracol nu intervine, până la urmă îl stăpâneşte complet. Domnul meu, rosti cu gravitate, sunt ameninţat să fiu redus la cultură, să devin un ins eminamente cultural! Şi nici nu îndrăznesc să-mi închipui ce s-ar putea întâmpla mai târziu, când chiar şi memoria culturală se va elibera de matca ei istorică şi voi rămâne om în general... Nu ştiu dacă înţelegeţi la ce fac aluzie? întrebă, coborând uşor glasul.

— Vorbeaţi de Heraclit...

— Exact. Mă refeream la acel fragment în care Heraclit afirma că „drumul în sus şi drumul în jos sunt, de fapt, unul şi acelaşi lucru". Evident, citisem şi eu, ca toată lumea, fragmentele lui Heraclit, dar când fui în prima tinereţe. Şi vă asigur că ieri, alaltăieri, nu aş fi putut să reproduc fragmentul, şi poate nici nu mi-aş fi amintit că Heraclit a spus aşa ceva... Dar astăzi, în timp ce nu reuşesc să-mi amintesc un nume atât de simplu, şi atât de important pentru mine — numele celui care mă aşteaptă ca să-mi transmită un mesaj — astăzi, domnul meu, întrebaţi-mă ce vreţi, din tot ce-am citit, şi vi le spun pe toate pe de rost...

— Totuşi, spuse bătrânul răsucindu-şi trabucul între degete şi privindu-l de foarte aproape, totuşi nu văd legătura. Legătura între Heraclit, persoana care v-a dat întâlnire aici şi vitrina de lângă Sala catalană. Adrian îl ascultase cu emoţie.

— Aveţi dreptate! exclamă după o lungă tăcere. Aveţi perfectă dreptate, şi vă mulţumesc că, poate fără să vreţi, m-aţi ajutat să prind din nou firul. Pentru că undeva, nu ştiu când, probabil când mi-am dat seama că am întârziat şi i-am spus şoferului să mâne mai repede, s-a rupt firul... Şi când doamna din ascensor a adus vorba de pictorul laureat şi de vitrina de lângă Sala catalană, eram gata-gata să prind din nou firul, dar s-a întâmplat ceva şi iar s-a rupt. Dar acum, dumneavoastră, şi nici nu ştiu cum să vă mulţumesc, dumneavoastră aţi ghicit că este o legătură, deşi mărturisiţi că n-o vedeţi. Dar poate am s-o descopăr eu...

Se ridică brusc, se înclină în faţa bătrânului şi se îndreptă hotărât către rotonda cu oglinzi. La capătul hall-ului îl întâmpină un grup masiv de invitaţi, ieşind gălăgioşi dintr-o sală învecinată. Adrian voi să-i lase să treacă, dar după câteva minute îşi pierdu răbdarea şi, cerându-şi scuze, îşi făcu loc printre ei. Se trezi dincolo de rotonda cu oglinzi şi rămase o clipă nehotărât. In faţa lui se întindea un alt hall, cu acelaşi covor gros, roşu-aprins, cu aceleaşi fotolii şi măsuţe joase. Dar lumina părea aici mai puţin obositoare. Adrian căuta din ochi un piccolo. Când îl zări şi se îndreptă spre el grăbind pasul, îl auzi strigând: „Domnul Orlando!" şi se opri emoţionat, aşteptând să i se potolească bătăile inimii. „Domnul Orlando!" mai strigă o dată piccolo şi se îndreptă spre una din săli, cea cu uşile larg deschise. Adrian îl ajunse din urmă.

— Cine îl caută pe domnul Orlando? întrebă.

Piccolo-ul îl privi cu un zâmbet secret, amuzat, apoi şopti:

— Nu pot să vă spun. E o surpriză.

Adrian îl bătu pe umăr şi-l lăsă să plece. Dar, de departe încercând să nu se trădeze, îl urmărea. Auzindu-se strigat, un bărbat între două vârste, cu ochelari pince-nez şi figura severă, închise dosarul pe care-l citea şi, ridicându-se plictisit din scaun, întrebă:

— Ce s-a mai întâmplat şi de data asta? Ce s-a mai întâmplat?

— Domnul Orlando, şopti piccolo, zâmbind misterios. Sunteţi aşteptat. Orlando îl urmă morocănos. Grăbind pasul, Adrian se apropie de el.

— Îmi daţi voie, începu, n-am avut onoarea să vă fiu prezentat, dar cred că e la mijloc o eroare.

Orlando îşi continuă mersul fără să întoarcă capul, ca şi cum nu l-ar fi auzit.

— Într-un chip destul de misterios, reluă Adrian, am fost introdus într-un circuit care nu-mi era destinat. Vreau să spun, numele dumneavoastră mi-a fost comunicat la recepţie, dar desigur din eroare. E drept, i-am spus că aveam întâlnire la 4,30.

Orlando se opri, îşi potrivi ochelarii şi-l privi lung, fără expresie.

— Ce este cu 4,30? întrebă. Cine ţi-a spus de 4,30?

— Ah, făcu Adrian, zâmbind amar, e o poveste lungă! Lungă şi tragică. Orlando îl mai privi, pătrunzător, apoi îşi reluă mersul.

— Vino cu mine, spuse.

— Aş veni cu cea mai mare plăcere, se scuză Adrian, întovărăşindu-l, dar tocmai căutam sala catalană, voiam să examinez vitrina.

— Ai s-o examinezi mai târziu, îl întrerupse Orlando fără să se întoarcă. De unde ştiai de 4,30?

— Asta a fost ora pe care mi-a fixat-o.

— Cine? întrebă surprins Orlando, oprindu-se din mers.

— Ah dacă aş şti! exclamă Adrian. Dacă aş izbuti să-mi amintesc numele! Era un nume foarte simplu, cum să vă spun? Simplu. Prea simplu chiar. Poate că de aceea mi-a scăpat din minte. Dar m-a impresionat vocea, n-am să uit niciodată vocea aceea clară, senină, fără nici un fel de patos, şi totuşi gravă, urgentă. Orlando îl privea bănuitor, umezindu-şi încet buzele.

— Şi mesajul, continuă Adrian, tot ce mă lăsa să înțeleg că are să-mi transmită astăzi, la 4,30.

— Ce fel de mesaj? îl întrerupse din nou Orlando, coborând uşor glasul şi trecându-şi dosarul dintr-o mână în cealaltă.

— Ah, dacă aş şti, dacă aş şti! repetă Adrian, cuprins parcă de deznădejde. Ştiu doar că mă privea direct, şi ne privea direct pe fiecare din noi în parte, pe dumneavoastră, pe doamnele din ascensor, pe venerabilul bătrân de la recepție, ne privea pe toți...

Orlando îşi potrivi nervos ochelarii, apoi se întoarse către piccolo, care îl aştepta la câțiva paşi.

— Cine ai spus că mă cheamă? îl întrebă.

— Nu pot să vă spun. E o surpriză.

— Bine. Du-te şi spune-le să mă aştepte. Să mă aştepte cu surpriza. Se apropie de Adrian, îi luă brațul cu o neaşteptate cordialitate şi-i şopti:

— Haidem la Sala catalană. Ce te interesează mai mult: fete? băieți?

— În primul rând, vitrina cu obiectele artistului. Şi vă spun asta cu deznădejde, aproape cu teroare. Este ultima mea şansă. Poate că mă aşteaptă încă.

— Dar dacă nu te mai aşteaptă? şopti din nou Orlando.

— Ah, atunci, răspunse Adrian înălțând resemnat din umeri, atunci nu mai e nimic de făcut! Deşi, deşi, adăugă după câteva clipe. Nu ştiu dacă m-am făcut înțeles...

Intrară într-o sală nu prea spațioasă, slab luminată, care părea a fi bar, bodegă şi totodată cafenea. Orlando îl conduse direct către ultima masă din fund. Îndată ce-l văzuse intrând, barmanul se luă după el.

— Dă-ne ce ne trebuie, îi spuse Orlando fără să întoarcă capul. Îl lăsă pe Adrian pe canapea şi el se aşeză pe scaun, în fața lui. Îi arătă dosarul. — Ştii ce am aici? întrebă zâmbind. Milioane. Îți spun asta ca să ştii, să fii informat. Şi acum, spune, te ascult.

Adrian îl privea cu simpatie aproape cu căldură.

— De unde să încep? întrebă.

— Ia-o de la început. De la începutul începutului. Adrian rămase câteva clipe pe gânduri.

— Evident, în ceea ce mă priveşte, spuse, începutul începutului îl constituie revelația poeziei. Ce-am fost înainte de a fi poet nu mai mi-aduc aminte şi nici nu mă interesează. Probabil că am fost carnivor. Asta sunt şi acum, dar ştiu că sunt carnivor. Vedeți diferența... Aşadar, cum vă spuneam, totul a început prin poezie.

— Ce fel de poezie? îl întrerupse Orlando.

— Ei bine, continuă Adrian, aşa cum probabil aţi ghicit deja trebuie să recunosc că, pentru mine poezia e mai mult decât o tehnică mistică sau un instrument de cunoaştere. Poezia este prin excelenţă o metodă politică; şi, din nefericire, este ultima metodă politică pe care o mai avem la îndemână. Dacă nici ea nu reuşeşte, nu mai avem nici o speranţă. Dispărem sau ne întoarcem acolo unde ne aflam acum multe sute de mii de ani. La un moment dat Dumnezeu se va apropia de unii din noi, cei care vom mai rămâne treji şi ne va spune: Messieurs, on ferme! Barmanul adusese o ceaşcă mare cu cafea şi un pahar pe jumătate plin, cu o sticlă de sifon alături.

— Nu ştiu ce este, spuse Adrian, umplându-şi paharul cu sifon, dar orice ar fi, e bine venit. Mi-e sete.

Bău fericit, închizând pe jumătate ochii.

— Vino la subiect, îi spuse Orlando. Ce facem cu politica?

— Dacă nici poezia nu reuşeşte, nu mai e nimic de făcut. Am încercat tot: religie, morală, profetism, revoluţie, ştiinţă, tehnologie. Am încercat, pe rând sau împreună, toate aceste metode, şi nici una n-a reuşit. N-am putut schimba omul. Mai precis, nu l-am putut transforma în om adevărat. Dintr-un anumit punct de vedere — şi este singurul punct de vedere care mă interesează — am rămas aşa cum eram când Orfeu încă nu venise printre noi, printre lupi, mistreţi şi traci.

— Orfeu? se miră încruntându-se Orlando. Orfeu din Infern?

— Trebuie să precizez că nu mă refer atât la traci, cât la fiarele sălbatice. Vă aduceţi aminte cum le-a îmblânzit Orfeu citindu-le şi acompaniindu-se din harfă. Că a civilizat pe traci, nu e atât de important. Mult mai important este faptul că a îmblânzit lupii, urşii şi mistreţii prin muzică şi poezie. Mai ales prin poezie, pentru că magia supremă o constituie verbul.

— Vino la subiect! îl întrerupse Orlando.

— Înţelegeţi la ce fac aluzie: fiarele sălbatice sunt oamenii în starea lor naturală şi, puteţi adăuga, vă invit chiar să adăugaţi, chiar şi oamenii în condiţia lor culturală. Tot sălbateci sunt, dacă n-au acces la logos, dacă, adică, n-au fost confruntaţi cu singura magie susceptibilă de a le schimba radical modul lor de a fi: poezia...

— Dar ce facem cu politica? îl întrerupse din nou Orlando.

— Trebuie să-i îmblânzim. Şi traduc imediat: aşteptăm pe Orfeu, aşteptăm pe acel poet de geniu al cărui verb va sili omul să se deschidă către spirit: cu alte cuvinte, va precipita mutaţia pe care au râvnit-o toate religiile şi toate filozofiile din lume. Cine îi va mai putea rezista, lui, poetului? Vă întreb: ce mistreţ a mai putut rămâne el însuşi, mistreţ în toată firea, ascultându-l pe Orfeu?

— Dar atunci, îl întrerupse Orlando, întinzând mâna pe deasupra mesei şi apucându-l de braţ, atunci ce căuta el, Orfeu, în Infern?

Adrian nu-şi putu ascunde un zâmbet de secretă satisfacţie.

— Mă aşteptam la întrebarea asta, o simţeam de mult apropiindu-se, pregătindu-se să-mi frângă aripile. Pentru că, îngăduiţi-mi să fiu sincer, o asemenea întrebare e făcută să mă descurajeze, cum spuneam: să-mi frângă aripile. Şi, din nefericire, nu sunteţi singurul: chiar şi poeţii sunt obsedaţi de acest episod. Dar, credeţi-mă, este vorba de un simplu episod, e adevărat, patetic, dar şi destul de banal, un episod care, în orice caz, nu poate deveni exemplar pentru noi, cei din ziua de azi.

— Mă rog, îl întrerupse din nou Orlando, a fost sau n-a fost în Infern?

— Evident c-a fost, dar de ce? Ca să-şi salveze soţia, pe Euridice. E foarte frumos, e, cum spuneam, patetic, dar este doar o dovadă de dragoste conjugală. Câţi din noi n-am face acelaşi lucru dacă am avea prestigiile lui la dispoziţie? Dar,

recunoaşteți, Orfeu a coborât în Infern ca să salveze o singură ființă, şi încă o ființă mult iubită, pe propria lui soție. Nici măcar n-a coborât pentru o necunoscută sau un ins oarecare, un bătrân, sau un copil, mai ales un copil, căci în primul rând copiii mor muşcați de şerpi. Dar Cristos a coborât în Infern pentru toți oamenii, pentru toți cei care muriseră de la Adam încoace, milioane şi milioane de necunoscuți şi de necunoscute, a coborât în Infern ca să-i mântuiască. Şi cu toate acestea, adăugă cu gravitate şi melancolie, nici creştinismul, Biserica lui Cristos, n-a izbutit să schimbe oamenii. De ce să mai vorbim, atunci, de Orfeu în Infern? E un simplu episod care nu-mi revelează nimic. Şi ştiu şi de ce nu-mi revelează nimic: pentru că poetul nu e implicat în acest descensus ad Inferos. În timp ce Orfeu în Tracia, Orfeu printre lupi, urşi si mistreți...

—Unde vrei să ajungi? îl întrebă Orlando bănuitor, aproape cu teamă.

— Mă întorc de unde am plecat. Vă spuneam că aşteptăm poetul, că asta e ultima noastră speranță. Poetul, repetă Adrian cu fervoare, mai mare decât Eschil, şi Shakespeare, şi toți ceilalți laolaltă. Profet şi taumaturg în adevăratul sens al acestor cuvinte, adică în sensul lor politic.

Aşeză paharul gol pe tavă şi căzu pe gânduri.

— Şi acum, vino la subiect, îl trezi Orlando. De unde ştiai de întâlnirea de la 4,30?

— De la 4,30? întrebă Adrian privindu-l turburat. Nu. Eu vorbeam de poetul pe care-l aşteptam şi de misiunea lui politică.

— Lasă astea, îl întrerupse nerăbdător Orlando. Mi-ai spus în hall că ai venit aici pentru că aveai o întâlnire cu un necunoscut. O întâlnire fixată pentru 4,30. Adrian îl ascultase concentrat, cu mâna dreaptă la tâmplă.

— Evident! evident! exclamă. Acum îmi aduc foarte bine aminte şi vă mulțumesc că m-ați ajutat să recuperez acest amănunt, care, din motive încă misterioase pentru mine, pare a fi deosebit de important. Orlando îl privi câtva timp nehotărât, apoi insistă:

— Şi cu toate acestea, adineaori, în hali, mi-ai vorbit de o întâlnire la 4,30, cu un necunoscut, al cărui nume îl uitaseşi, dar care te chemase special ca să-ți transmită un mesaj. Un mesaj care...

— Evident! îl întrerupse Adrian cu exaltare. Acum îmi aduc perfect de bine aminte. O voce extraordinară, pe care n-am s-o uit niciodată. Şi-mi spunea: „Inutil să-ți explic toate acestea la telefon, dar o să stăm pe îndelete de vorbă." Evident, am înțeles imediat: era vorba de un mesaj...

— Ei bine, asta te întreb şi eu. Despre ce mesaj era vorba?
— Nu mi l-a spus, dar bănuiesc că l-am ghicit. Ni se adresa nouă, tuturora, mai precis: ni se adresa fiecăruia din noi în parte, fiecărui mod specific de a fi. În cazul meu, bunăoară, se adresa poetului...

— Dar de unde ştia el că eşti poet? îl întrerupse Orlando. De unde ştia el că eşti poet înainte de a te cunoaşte?

Adrian îl privea adânc, concentrat, ca şi cum ar fi trudit să-l înțeleagă.

— Cum să vă spun? începu el târziu, tulburat. Nu existam, pentru el, decât în măsura în care eram poet. Căci nu am altă identitate. Ce l-ar fi putut interesa pe el — de fapt, ce te-ar putea interesa pe dumneata sau pe oricine altul — ce sunt eu în afară de poet? Şi, în primul rând cum am putea şti cine sunt când nu sunt poet? Cum am putea cunoaşte ceva care nu aparține sferei cunoaşterii? Este ca şi cum m-ai întreba ce gândeşte acum ficatul sau rinichiul meu. Există un singur răspuns posibil: aceste foarte utile organe nu gândesc nimic. Îşi văd doar de treaba lor, de o importanță capitală pentru mine, dar care n-are nimic de-a face cu gândirea. Din fericire, adăugă

zâmbind împăcat.
Orlando izbucni deodată într-un râs scurt, îşi scoase ochelarii şi începu să-i şteargă migălos cu batista.

— Eşti dat dracului! spuse cu o vădită satisfacţie. Dar să ştii că nici Orlando nu se lasă mai prejos. Hai cu mine, că m-aşteaptă o surpriză...

— Care e? îl întrebă.

Băiatul întinse braţul şi i-o arătă. Femeia înainta încet, pe gânduri, şi oarecum la întâmplare, parcă n-ar fi ştiut încotro să se îndrepte. La răstimpuri întorcea brusc capul, ca şi cum s-ar fi trezit sau i s-ar fi părut că se aude chemată.

— Nu, n-o cunosc, spuse bătrâna. Dar de ce credeai că o cunosc?
Băiatul îşi mişcă încurcat, de mai multe ori, sprâncenele şi apoi îşi aşeză cuminte amândouă mâinile pe genunchi.

— Se plimbă pe aici, pe lângă noi, de o jumătate de ceas. Credeam că te cunoaşte, dar nu îndrăzneşte să se apropie pentru că te vedea citind...
Bătrâna îi căută ochii, îl privi adânc şi zâmbi.

— Cu alte cuvinte, te plictiseşti.

— Da, mărturisi băiatul, susţinându-i privirile.

— Spune drept, când ai băgat de seamă că doamna aceea se tot plimbă pe lângă noi?

— Când am văzut că se întoarce a treia oară şi parcă ar fi venit direct către noi. Dar te vedea citind mereu şi nu îndrăznea...

— Nu, n-o cunosc, repetă bătrâna.

Luase revista în mâna, dar se răzgândi şi o aşeză alături, pe canapea.

— Şi-acum, îl întrebă, zâmbind, după ce-şi mai privi o dată ceasul, cum vrei să ne distrăm? Pentru că mai avem de aşteptat încă cel puţin douăzeci de minute...
Femeia se oprise în faţa vitrinei.

— Nu, nu e asta, auzi pe cineva în spatele ei. Nu e vitrina artistului laureat...

— Dar, în fond, despre ce este vorba? de ce-i spune artistul laureat?

— Era un pictor. A venit aici, demult, pentru câteva zile, şi a rămas. Nu se mai îndura să plece. Îi plăcea să se plimbe cu ascensorul. Pentru că, afirma el, ori spui „jos", ori spui „sus", ori urci, ori cobori, este totuna...

— Evident, interveni altcineva, n-a mai rămas mult. L-au evacuat. Dar i-au păstrat lucrurile...

Femeia se depărta încet, dar după câţiva paşi întoarse ca din întâmplare capul şi privi grupul care rămăsese încă în faţa vitrinei. Zâmbetul care-i luminase faţa o clipă i se stinse şi-şi reluă plimbarea.

După ce se mai întoarse o dată în primul salon, şovăind în faţa vitrinelor, se îndreptă hotărâtă către ascensor şi apăsă pe buton. Câteva clipe în urmă, uşa ascensorului se deschise, şi era gata să intre, când auzi şoapte precipitate în spatele ei. Femeia deschise repede poşeta şi, ca şi când şi-ar fi dat seama că a uitat ceva, se întoarse brusc, îndreptându-se grăbită spre bar. Privi ca din întâmplare femeia palidă, cu un mic şorţ verde, care-şi stăpânea anevoie emoţia, şi tânărul care-i vorbea în şoaptă, agitat. Alături, un bărbat înalt, cu o figură severă, îşi ţinea amândouă mâinile la spate, silindu-se să privească drept înaintea lui.

Întovărăşindu-l, Adrian continua să-i vorbească:

— Mă leagă de dumneata admiraţie şi recunoştinţă, pentru că m-ai ajutat să recuperez poate ce-a fost mai important: întâlnirea şi mesajul. Să reconstituim, deci, esenţialul: dacă, aşa cum spuneam, poezia e prin excelenţă o tehnică politică, şi dacă poetul adevărat, pe care-l aşteptăm, este — şi nu poate să fie decât asta — un nou Orfeu în Tracia, mesajul de care vă vorbeam mă priveşte în primul rând pe mine...

Orlando se opri în faţa unei uşi masive şi, punându-şi degetul în gură, îi făcu semn să tacă.

— Pentru că, continuă Adrian în şoaptă, în acest habitat, după cât ştiu, numai eu sunt poet. Cu alte cuvinte...

Dar Orlando îl dădu prieteneşte la o parte şi-şi apropie urechea de uşă. Ascultă câteva clipe, apoi o deschise cu multă luare-aminte. Surprins de întunerecul şi tăcerea din sală, făcu un pas şi strigă:

— Il Comandante!

Atunci se auzi, foarte încet, ca venind de departe, o orchestră, şi în sală, în mai multe părţi deodată, începură să pâlpâie lumini palide, parcă de luminări şi de vetuste lămpi cu gaz.

— Cu alte cuvinte, reluă Adrian, apropiindu-se din nou de Orlando, numai unul ca mine, un poet conştient de misiunea politică a poeziei, e susceptibil să înţeleagă mesajul...

— Il Comandante! strigă încă o dată Orlando.

Orchestra se auzea acum mai desluşit şi lumina candelabrelor creştea lin, dar încontinuu, lăsând să se vadă o mare sală de bal, o estradă şi nenumărate mese, în jurul cărora aşteptau, tăcute, parcă adormite în scaunele lor de epocă, figuri excentric costumate. Adrian privi fascinat în jurul lui.

— Admirabil! exclamă el, îndreptându-se agale spre estradă. Admirabil! Aşa cum a fost şi aşa cum o să mai fie...Un bărbat scund şi brun, tânăr încă şi neaşteptat de agil pentru proporţiile lui, venise aproape alergând din fundul sălii.

— Ce-i asta? îl întrebă Orlando. Ce v-a apucat?

— Surpriza. Veneţia, Casanova, Il ballo in maschera.

— Nu-mi place, făcu Orlando, schimbându-şi dosarul în cealaltă mână. Sunt enervat. N-a venit, adăugă coborând glasul. Şi nici un semn, nici un telefon...

— N-a venit? repetă în şoaptă Il Comandante. Întoarse capul şi-l căută cu ochii pe Adrian.

— Nu e el, continuă nervos Orlando. Şi nici măcar nu ştiu cine e. Se preface, se ascunde. Spune că e poet, dar vorbeşte tot timpul de politică. Şi totuşi ştie ceva. Ştie de întâlnire...

Il Comandante întoarse din nou capul către Adrian. Îl zări apropiindu-se de un grup de lângă estradă.

— Vasăzică ştia, repetă, zâmbind cu înţeles.

— Dă-i ce trebuie, reluă Orlando, şi vezi dacă afli ceva.

— Ce-i place? fete? băieţi?

— Dar cine poate să ştie? Vorbea de Orfeu. Încearcă să afli ce-i cu el, adăugă, coborând şi mai mult glasul. Dar fără super şi fără extra. Mi-e simpatic şi pare deştept. Păcat că nu ştie ce vrea. Spune că-i poet.

La mese se aprinseseră acum lămpi minuscule de diferite culori, şi figurile mascate păreau că încep să se învioreze. Orlando, îşi trecu din nou dosarul dintr-o mână în cealaltă şi porni, fără chef, către estrada unde se oprise Adrian. Văzându-l apropiindu-se, muzicanţii, îmbrăcaţi şi ei în costume veneţiene, se ridicară în picioare, şi câteva clipe în urmă sala se însufleţi brusc. Măştile din jurul meselor începură să vorbească toate deodată, femeile izbucneau pe rând în râs şi, din mai multe părţi, perechi extravagant costumate se ridicau cu meticuloasă eleganţă, pregătindu-se de dans.

— Spune-le să cânte mai încet, spuse Orlando, şi să facă mai puţin zgomot. Sunt enervat!

Il Comandante porni alergând către orhestră, ridicând amândouă brațele în aer şi lăsându-le de mai multe ori în jos, din ce în ce mai lent.

— Piano! Piano! strigă el.

Perechile care se apropiaseră de parchet, aşteptând semnalul, îl priveau întrebătoare.

—Allegria, ma non troppo! şopti Il Comandante, strecurându-se cu agilitate printre mese.

Apoi se apropie de Adrian, chiar în clipa când Orlando îl luase brațul.

— Maestro! începu el cu brio.

— Nu te mai osteni, îl întrerupse Orlando. I-am explicat tot. Dă-ne ce ne trebuie.

Il Comandate îi întovărăşi până la masa unde-i aşteptau, intimidate, trei tinere femei mascate, apoi dispăru.

— Ar putea fi aceleaşi, spuse Adrian, înclinându-se şi sărutându-le ceremonios mâna. Căci, după cum se vede, măştile, deşi diferite, sunt aceleaşi. Ca să le identific, mai am la îndemână un mijloc, unul singur: o întrebare. Dar încă n-am s-o pun... Pentru că, în fond, ce fel de identitate aş descoperi? Cea care mă interesează pe mine e aceeaşi, sub orice mască.

Fetele începură să râdă, oarecum stingherite, privindu-se una pe alta, şi pe furiş, privind spre Orlando, care părea abătut, cufundat în gânduri. Adrian râse şi el, cu poftă, foarte bine dispus, parcă veselia fetelor ar fi fost irezistibilă şi molipsitoare.

— Sunteți aşadar aceleaşi, spuse, şi atunci nu mă mai repet. Continuu deci de unde m-am oprit când am fost întrerupt de amabilul nostru amfitrion. Dacă, aşa cum spuneam, poezia e prin excelență metodă politică, şi este ultima metodă politică pe care o mai putem încerca, poezia este într-un anumit fel o soteriologie, o doctrină a salvării. În acest caz, întâlnirea de astăzi echivalează, pentru mine — şi, repet, numai pentru mine, care sunt poet — echivalează cu o revelație.

II Comandante se întoarse, urmat de trei chelneri costumați, purtând imense tăvi de argint, încărcate cu sticle şi pahare de felurite mărimi şi culori.

— Ascultă aici, îi spuse Orlando. Ascultă, că e interesant.

— Nu vă speriați de cuvinte, continuă Adrian. Nu orice revelație trebuie să semene cu revelațiile pe care le cunoaştem din cele două Testamente. Revelația adresată unui poet, bunăoară, poate rămâne pentru toți ceilalți incomprehensibilă. Tăcuți, chelnerii se apropiau de fiecare cu o altă sticlă şi le umpleau paharele. Il Comandante părea gata pentru un toast, dar Orlando îl privise scurt, şi atunci se mulțumi să spună:

— Salute!

— Salute! repetară fetele.

— Nu ştiu ce e, spuse Adrian, dar orice ar fi e bine venit. Mi-e sete! Sorbi la început cu măsură, apoi bău spornic şi goli paharul. Orlando întoarse capul către cele câteva perechi care dansau parcă absente, căci orchestra se auzea acum în surdină, iar la mese toți vorbeau în şoaptă, privind pe furiş către masa lor.

— Ce plictiseală! exclamă deodată, întorcându-se către Il Comandante. Unde i-ai găsit? Veneau de la vreo înmormântare?

Il Comandante se sculă brusc şi, de departe, făcu semn orchestrei ridicându-şi şi tremurându-şi energic brațele. Apoi trecu printre mese, şoptind:

— Allegria! Allegria!

De pretutindeni perechile se ridicară speriate, îndreptându-se cu grabă spre parchet, iar cei rămaşi începură să râdă şi să vorbească tare, să-şi mişte scaunele.

— Extraordinar! exclamă fermecat Adrian, după ce una din fete îi umplu din nou paharul. Extraordinar, şi peste putinţă de înţeles. Căci sunt aceiaşi şi aceleaşi, şi fac asta de mii de ani, poate de zeci de mii de ani! E un mister că nu-şi aminteşte nimeni. Sau poate nu e un mister, adăugă, apropiindu-şi paharul de buze, poate e numai un miracol.

— Lasă astea, îl întrerupse Orlando. Întoarce-te la subiect. Vorbeai de întâlnirea de azi. Spuneai că era de o mare importanţă, că era o revelaţie. De ce?

— V-am spus de ce: pentru că întâlnirea făcea posibilă transmiterea unui mesaj.

Il Comandante tocmai se aşezase pe scaun şi apucase paharul.

— Ascultă aici, îi atrase atenţia Orlando. Ascultă, că acum devine interesant. Vorbeşte de mesaj. La întâlnirea de astăzi, spune, aştepta un mesaj. Înţelegi? La 4,30 aştepta un mesaj.

— Un mesaj? repetă încurcat Il Comandante. De la cine?

Adrian îl privi o clipă, cercetător, apoi apucă paharul şi bău îndelung, parcă ar fi încercat să amâne răspunsul.

— Nu ştiu dacă m-am făcut înţeles, începu el târziu. Un mesaj presupune un mesager, iar mesagerul e trimis întotdeauna de altcineva...

— Asta vreau să ştiu şi eu, îl întrerupse Orlando, pierzându-şi răbdarea. De cine?

— Trebuie să existe un răspuns pentru fiecare din noi, continuă Adrian. Nu ştiu în ce măsură răspunsul pe care îl voi primi eu va fi valabil şi pentru dumneata...

— Lasă astea, îl întrerupse din nou Orlando. Dacă e valabil sau nu, am să-ţi spun eu mai târziu. Deocamdată, spune-ne cine l-a trimis şi de ce? De ce la 4,30? Fredonând, schiţând mişcări de dans şi bătând ritmic din palme, mai multe măşti se apropiau de masa lor, dar Orlando apucă brusc dosarul şi, fâlfâindu-l ameninţător, le făcu semn să se îndepărteze.

— La 4,30? repetă Adrian, frecându-şi fruntea. Într-adevăr, de ce la 4,30? Trebuie să existe un răspuns. Dar, ca să-l găsesc, trebuie mai întâi să identific pe cellalt, pe cel care se află înapoia mesagerului. Înţelegeţi la ce fac aluzie, adăugă, întorcându-se către vecinele lui. Ca să folosesc limbajul teologic — şi precizez că-l folosesc numai ca limbaj, căci altminteri teologia mi-e indiferentă şi poate chiar inaccesibilă — ca să folosesc limbajul teologic, nici mesajul, nici purtătorul lui, mesagerul, nu te pot mântui. Mesagerul te trezeşte numai, te pregăteşte să descifrezi sensul personal al revelaţiei care este pe cale să ţi se facă... În acea clipă uşa se deschise şi un bărbat înalt se opri în prag. Îşi ţinea mâinile la spate şi începu să cerceteze sala cu privirile, corect, fără grabă. Adrian îl privi mirat, încruntându-se, ca şi cum ar fi încercat să-l recunoască. Omul se îndreptă spre masa lor, hotărât şi totuşi cu discreţie. Când ajunse, se aplecă spre urechea lui Orlando şi-i şopti câteva cuvinte.

— Piano! piano! exclamă Il Comandante, ridicându-se brusc şi îndreptându-se, aproape în fugă, spre orchestră. Piano!

Nedumerire, câteva perechi se opriră brusc şi se aşezară, tăcute, la mese. Dar cele mai multe îşi continuară dansul depărtându-se lent, şovăitor, îndreptându-se către colţurile întunecate.

— La douăzeci şi unu? întrebă plictisit Orlando. Eşti sigur c-a fost la douăzeci şi unu? Dar cine L-a pus să urce la douăzeci şi unu? Aveam întâlnire la mine în apartament. Şi când am văzut că se face cinci şi nu mai vine, mi-am luat dosarul şi am coborât. Credeam că s-a oprit la bar... Fetele îşi apropiară capetele şi începură să şoptească.

— La Vedova, auzi Adrian pe vecina lui din dreapta. Apucă paharul plin şi începu să soarbă.

— Accident! Şi tot la douăzeci şi unu!... i se păru că mai aude tocmai în clipa când Il Comandante se întoarse, ştergându-şi fruntea cu batista şi zâmbind întruna.

— N-a fost nici un accident, interveni el, încruntându-se brusc. S-a oprit iar ascensorul între etaje, s-a oprit la douăzeci şi unu. Asta a fost tot... Era gata să se aşeze pe scaun, când Orlando se ridică şi, fără să privească pe cineva, cu dosarul sub braţ, se îndreptă spre uşă. Il Comandante se grăbi să-l ajungă din urmă. Urmărindu-i cu privirile, Adrian văzu uşa deschizându-se din nou. Femeia şovăi în semiîntuneric şi se lipi încet de perete. Brusc, Adrian îşi puse mâna la inimă.

— Chi e costul che senza morte.Va per Io regno della morta gente? şopti el, întorcându-se către vecina lui.

Fetele îl priveau zâmbind, stingherite, neîndrăznind să râdă. Orchestra, care cântase ultimele minute în surdină, încetă.

— A început iar să se zbată, spuse Adrian, apăsându-şi palma pe inimă. Mi se fac semne. Dacă nu mă mai întorc, să nu vă neliniştiţi. Nu mi se poate întâmpla nimic. Ca şi voi toţi, sunt nemuritor...

Femeia îl privea apropiindu-se, cu un mare zâmbet luminându-i faţa.

— Mă aştepţi de mult? îl întrebă. Am întârziat. N-a fost vina mea. Adrian se înclină, apoi făcu încă un pas, apropiindu-se mai mult de ea.

— Ce e mai curios, spuse, e că înţeleg limba. O înţeleg chiar foarte bine. Parcă aş cunoaşte-o de totdeauna...

Femeia continua să-l privească, zâmbind.

— Este limba ta, Adrian.

— Şi e curios că-mi cunoşti şi numele...

— Cine nu-l cunoaşte? îl întrerupse ea cu emoţie. De la „Floarea-soarelui" la „Platani", de la „Scânciob" la „Albatros" şi „Dor mărunt", în grădini şi sub atâţia arbori, în parcuri, pe străzi, după miezul nopţii, cine nu-l cunoaşte, numele tău, Adrian?

Adrian continua să-şi ţină mâna dreaptă sub haină, apăsând-o pe inimă.

— Îmi place să te ascult vorbind, spuse. Nu te înţeleg întotdeauna, dar simt că mi se fac semne. Semne, repetă coborând uşor glasul, şi parcă vin de foarte departe...

— Într-adevăr, de foarte departe, spuse femeia luându-i mâna. Sunt obosită. Se aşeză la cea dintâi masă, de lângă perete. Adrian îşi trecu palma pe frunte, îşi frecă ochii, apoi, pe deasupra mesei, îşi pleacă puţin capul, cercetând-o.

— Mai spune ceva, începu el târziu. Vorbeşte. Vorbeşte-mi, îmi place să te ascult.

Femeia îşi apropie pleoapele, parcă s-ar fi trudit să-şi amintească. Brusc, în şoaptă, începu să recite:

...Pe vânturi ascult
Orficul tumult
Când şi-ardică struna
Fata verde,
Una...

Adrian întinse braţul pe deasupra mesei şi o întrerupse:

— Eu le-am scris? întrebă. Sunt versurile mele?

— Nu. Le-a scris cel care a venit după tine. Dar le-a scris pentru tine, adăugă căutându-i ochii şi privindu-l adânc. Le-a scris ca să-ţi mulţumească. Pentru că înaintea lui tu scriseseşi „în curte la Dionis". Îţi mai aduci aminte cum începe „în curte la Dionis"?

Parcă ar fi stat gata să recite, dar Adrian îi apucă emoționat mâna.

— Dar asta a fost demult, asta a fost la început. La începutul începutului. Şi nimeni n-a înțeles. N-au înțeles că poemul era scris sub semnul lui Orfeu, că era vorba de Dionysos, şi vesteam acolo beatitudinea fără nume, când vom fi toți lângă el, alături de el, la curțile lui, ale împăratului, la curțile zeului...

Femeia îl asculta emoționată, silindu-se să nu-i scape privirile din privirile ei.

— Nu ştii cât a fost de greu, continuă Adrian. Zadarnic le explicam. Nimeni nu înțelegea că era vorba de Dionysos. Nu-ți mai aduci aminte de fata aceea frumoasă, căreia noi îi spuneam Leana...

— Nu mă cheamă aşa, şopti femeia. Oamenii îmi spun Leana, dar...

— „...dar pentru păcatele mele, continuă Adrian, am ajuns să cânt prin cârciumi. Dar eu n-am fost făcută pentru asta..."

Femeia îi apucă mâna şi i-o sărută.

— Adrian, Măria-ta, pentru tine n-am fost niciodată Leana...

Adrian se ridică turburat şi se apropie de ea.

— Eu ştiu cine eşti, şopti. Ştiam de mult că se va întâmpla asta. Şi, te rog să mă crezi, nu mi-e frică. Ştiam că un mesager e trimis întotdeauna de altcineva. Când vrei, am să te urmez. Nu mi-e frică. Dar înainte de a pleca, aş vrea doar să te mai întreb: versurile mele, Leana, versurile mele, toate câte au fost?

— Le auzi pe străzi, Adrian, le auzi în întunerec, după miezul nopții, în grădini şi în cârciumi, pretutindeni unde m-ai trimis să le cânt...

—... Toate câte au fost, repetă emoționat Adrian, versurile toate, de la începutul începutului...

— Am făcut cum mai învățat, continuă Leana. Le-am împărțit. Le-am risipit. Mi-ai spus să le cânt noaptea...

— Numai noaptea, o întrerupse Adrian. Ca să-i îmblânzim. Căci noaptea oamenii, şi numai unii din ei, mai pot fi îmblânziți. Dar, deşi le-ai cântat nopțile, adăugă cu un zâmbet întristat, deşi le-ai cântat noapte după noapte, n-au înțeles. Nu m-au înțeles.

— Acum te înțeleg. Şi dacă într-o zi ai să le spui cine eşti... Parcă sleit deodată de puteri, Adrian se aşeză pe scaun.

— Le-ai spus tu, şopti. Şi le-ai spus de atâtea ori. Le-ai repetat atâția ani...

— Eu le-am spus doar ce m-ai învățat: că sunt îndrăgostită de tine, că eşti poet şi te cheamă Adrian...

— Ce-aş mai fi putut adăuga altceva? întrebă Adrian, ridicând brusc fruntea, ca şi cum ar fi încercat să-şi ascundă deznădejdea. Nu sunt decât asta. Şi niciodată n-am fost altceva decât asta: Adrian, poetul pe care-l aştepta el însuşi, Adrian de care s-a îndrăgostit prea curând, oh! prea curând, îngerul lui păzitor, îngerul Morții. Leana continua să zâmbească, lăsându-şi lacrimile să lunece, mari, fără grabă, la întâmplare.

— Pentru păcatele mele, şopti, aşa mi-a fost ursit. Am ştiut asta înainte de a şti altceva. Am ştiut că n-ai să fii fericit. Am ştiut că singurul om pe care-l voi iubi, îl voi iubi toată viața, şi va fi singurul pe care n-am să-l pot face fericit... Adrian îi apucă repede mâna şi i-o sărută, păstrând-o apoi între mâinile lui, mângâind-o.

— Nu, iubirea mea, n-am vrut să spun asta. Cum aş fi putut fi ce sunt dacă n-aş fi fost fericit? Şi cum aş fi putut fi fericit dacă nu mă găseai tu, îngerul meu păzitor? Dar acum, după ce mi s-au făcut atâtea semne, cum aş mai putea să nu înțeleg? Ți-am spus, iubirea mea: nu mi-e frică. Avea o voce clară, curtenitoare, fermă. Am înțeles de la început, dar m-am prefăcut că nu înțeleg. Şi a intervenit, ca de

obicei, la început un lapsus, apoi altul, apoi amnezia, şi poate nu-mi părea rău, căci, uitându-i numele, uitasem şi mesajul. Dar acum înțeleg. Şi se întâmpla aşa cum am ştiut că se va întâmpla. Îngerul meu păzitor, tu, iubirea mea, Leana, tot tu vei fi şi îngerul Morții...

Cu un efort, Leana se ridică de la masă şi, apropiindu-se de el, îi luă brațul.

— Şi îngerul Morții, şopti, pentru că, atunci când ne va fi dat, tot împreună o să plecăm...

Cu mare grijă, parcă i-ar fi fost teamă că s-ar putea prăbuşi, strângându-i brațul foarte aproape de ea, îl conduse către uşă.

— Şi tot eu am să merg înaintea ta, adăugă în şoaptă, zâmbind. Adrian o urmase tăcut. Dar după câțiva paşi se opri brusc şi, întinzând mâna, i-o trecu blând pe obraji, ştergându-i lacrimile. Atunci dădu cu ochii de măştile care-i priveau, împietrite, de la mese, de la estradă.

— Ce se întâmplă cu ei? întrebă tulburat. De ce-au rămas aşa? De ce ne privesc?

Leana îl trase după ea, cu fermitate.

— Adrian, Măria-ta, să nu te mai uiți înapoi, şopti apropiindu-şi buzele de urechea lui. Să priveşti tot înainte, că iar ne pierdem, şi cine ştie dacă ne va mai fi dat să ne regăsim...

Deschise uşa, dar rămaseră amândoi în prag, orbiți de lumina puternică, uniformă, care se revărsa de nu înțelegeai unde pe covoarele roşii.

— Ți-am spus că nu mi-e frică, începu Adrian cu o voce clară, gravă. Spune-mi drept: asta trebuie să se întâmple acum, în câteva clipe? Sau poate s-a întâmplat deja şi nu-mi dau încă seama. Spune-mi drept: am murit ? Leana îşi trecu mâna pe ochi, dar nu încercă să-şi şteargă lacrimile.

— Nu, şopti. Numai şoferul a murit. Dar, Adrian, asta a fost demult! Demult! repetă ea cu glas neaşteptat de ferm, căutându-i ochii şi privindu-l adânc, cu deznădejde, ca şi cum ar fi voit să-l trezească.

— Şi totuşi l-am văzut, continuă precipitat Adrian. L-am văzut! Mai mult decât atât...

— Nu trebuia să te uiți înapoi, îl întrerupse Leana. Adrian să nu te uiți niciodată înapoi. Că dacă te mai uiți o dată înapoi, ne pierdem. Ne pierdem pentru totdeauna...

Înaintau amândoi tăcuți, îndreptându-se spre rotonda cu oglinzi.

— Acum îmi aduc foarte bine aminte, începu deodată Adrian. Avea o voce clară, distinsă, curtenitoare...

— Aşa ne plimbam amândoi, îl întrerupse Leana, aşa călcam, tot ca acum, pe covoare groase, într-un hotel ca acesta, şi ne țineam strânşi unul într-altul şi-ți spuneam: „Adrian, ce importanță pot avea toate acestea? E destul că te-am întâlnit, şi tu m-ai iubit, şi m-ai ajutat să-mi uit ursita, învățându-mă să cânt şi să spun versuri — şi, chiar dacă iubirea aceasta a noastră va răzbate numai o vară, va fi de-ajuns, îmi va fi de-ajuns..."

— Îmi aduc foarte bine aminte, continuă Adrian. Atunci, la Viena, ți-am mai spus: Leana, degeaba cântă toți, cântă după tine „în curte la Dionis". Nimeni n-a înțeles. Şi poate nici nu e vina lor. Căci nimeni n-a înțeles până acum adevăratul sens al mitului orfic. Mesajul lui Orfeu acesta a fost: că schimbarea omului, mutația lui, nu poate începe de sus, prin elite, ci de foarte jos, de la oamenii de rând, cei care petrec noaptea în grădini şi în restaurante...

Leana se opri brusc şi, cuprinzându-l în brațe, îl sărută lung.

— Iubirea mea, şopti. Asta s-a întâmplat la Viena. Îți aduci aminte...

—... Şi-ţi explicam de ce e atât de greu, continuă Adrian zâmbind. Pentru că, neînţelegând sensul mesajului lui Orfeu, nimeni nu înţelege că poezia este nu numai o soteriologie, dar şi o tehnică politică. Numai poezia ne mai poate mântui, mai poate schimba omul...

— Iubirea mea, şopti Leana, strângându-se aproape de el.

— Dar ştii ce i s-a întâmplat lui Orfeu. Ştie toată lumea. Ştiam şi eu asta, demult. Şi, ţi-am spus, nu mi-era frică. Aşteptam. Şi, acum câteva zile, l-am auzit: avea o voce clară, pe care n-am s-o uit niciodată. Şi mi-a fixat, aici, astăzi, la patru treizeci...

— Nu, iubirea mea, îl întrerupse Leana. Astea s-au întâmplat demult. Demult! repetă ea, strângându-i braţul. Când ai avut accidentul şi ai scăpat ca prin minune. Adu-ţi bine aminte. Ştiai că nu-mi place să aştept, şi aveam întâlnire la patru treizeci, şi multă vreme n-ai găsit taxi, căci începuse să plouă...

Adrian îşi desprinse încet braţul şi o privi adânc.

— Vasăzică, e adevărat, şopti.

— Da. E adevărat. Ţi-am spus că aşa am fost eu blestemată. Am ştiut asta de când te-am întâlnit. Ţi-am spus atunci că eşti frumos ca Îngerul Morţii. Şi tu ai zâmbit: ai zâmbit numai. N-ai vrut să spui nimic. Ai ştiut şi tu, de-atunci. Ai ştiut cine îţi va fi Îngerul Morţii.

— La patru treizeci, repetă Adrian.

— Da. A fost vina mea. Ştiai că nu-mi place să aştept. Te uitai mereu la ceas. Era târziu, se făcuse foarte târziu, dar tu îţi spuneai: la patru treizeci. Am o întâlnire la patru treizeci!... Aşa a fost, adăugă foarte încet. Aşa a început...

[1977]

SFÂRŞITUL CĂRŢII